JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2009. szeptember 17.[1]

Tartalomjegyzék

I – Bevvezetés ..... I - 5957

II – Jogi háttér ..... I - 5958

1. Az 1/2003 rendelet ..... I - 5958

2. A 773/2004 rendelet ..... I - 5959

III – A jogvita ténybeli háttere és a közigazgatási eljárás ..... I - 5960

IV – Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás ..... I - 5963

V – A jogalapok értékelése ..... I - 5964

A – Az első jogalap: az arányosság elvével kapcsolatos anyagi jogi kérdések ..... I - 5964

1. Az arányosság elvének alkalmazhatóságához kapcsolódó előzetes megjegyzések ..... I - 5965

2. A kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat arányosságára vonatkozó követelmények (az első jogalap első része) ..... I - 5966

3. A kötelezettségvállalásra vonatokozó határozat arányosságának konkrét vizsgálata (az első jogalap második része) ..... I - 5969

a) A bírósági felülvizsgálat korlátainak az Elsőfokú Bíróság általi túllépéséről ..... I - 5970

i. A Bizottság mérlegelési jogkörének fennállta ..... I - 5971

1 – Eredeti nyelv: német.

ii. A Bizottság mérlegelési jogkörének az Elsőfokú Bíróság általi megsértése ..... I - 5972

b) Az Elsőfokú Bíróság álláspontjával kapcsolatban a Bizottság által megfogalmazott további kritikai észrevételekről ..... I - 5976

i. Az „előzetes értékelés terjedelmének megmásítására" vonatkozó állítás ..... I - 5976

ii. Az Alrosa állításainak és érdekeinek egyoldalú figyelembevétele ... I - 5977

iii. Az 1/2003 rendelet 27. cikkének (4) bekezdése szerinti közzététel jogilag hibás minősítése ..... I - 5978

iv. Az EK 82. cikk állítólagos megsértése ..... I - 5980

– A De Beers termelői minőségének figyelmen kívül hagyásáról ... I - 5981

– Azon lehetőség figyelmen kívül hagyásáról, hogy az ajánlattevők visszaélésszerű magatartást tanúsíthatnak az ajánlattétel során ..... I - 5982

B – A fellebbezés második jogalapja: a meghallgatáshoz való jog a közigazgatási eljárásban ..... I - 5984

1. Bevezető kérdés: hatástalan-e a fellebbezés második jogalapja? ..... I - 5984

2. A második jogalap vizsgálata ..... I - 5985

a) Az indokolás hiányosságáról (a második jogalap első része) ..... I - 5985

b) A ne ultra petita elvéről és a meghallgatáshoz való jogról (a második jogalap második része) ..... I - 5986

i. A ne ultra petita elve ..... I - 5986

ii. A tisztességes eljáráshoz való jogról ..... I - 5987

c) A meghallgatással kapcsolatos esetleges hibáknak a Bizottság határozatára gyakorolt hatásáról (a második jogalap negyedik része) ..... I - 5989

d) Az Alrosa meghallgatáshoz való jogának terjedelméről (a második jogalap harmadik része) ..... I - 5990

i. Előzetes észrevétel ..... I - 5990

ii. A Bizottság kifogása ..... I - 5991

C – Közbenső eredmény ..... I - 5994

VI – Az Alrosa által első fokon benyújtott kereset értékelése ..... I - 5994

A – A vitatott határozat alaki jogszerűsége (első jogalap) ..... I - 5994

1. Az Alrosa meghallgatáshoz való joga ..... I - 5994

2. Az Alrosa meghallgatáshoz való jogának tárgya ..... I - 5995

3. Az Alrosa meghallgatáshoz való joga nem sérült ..... I - 5997

B – A vitatott határozat anyagi jogszerűsége (második és harmadik jogalap) ..... I - 5998

1. Az 1/2003 rendelet 9. cikkének megsértéséről (második jogalap) ..... I - 5999

a) A kötelezettségvállalás benyújtásához való jog az 1/2003 rendelet alapján ..... I - 5999

b) A kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat érvényességének határidőhöz kötéséről ..... I - 6000

c) Közbenső eredmény ..... I - 6000

2. Az EK 82. cikk, az 1/2003 rendelet 9. cikkének, valamint a szerződési szabadság és az arányosság alapelveinek megsértése (harmadik jogalap) ..... I - 6001

a) A szerződési szabadságról (a harmadik jogalap első fele) ..... I - 6001

b) Az arányosságról (a harmadik jogalap második fele) ..... I - 6005

i. A versenyjogi problémák fennállása ..... I - 6006

ii. A De Beers önálló kötelezettségvállalásának alkalmas és szükséges voltáról ..... I - 6007

iii. A szűkebb értelemben vett arányosságról ..... I - 6008

iv. Az Alrosa állítólagos hátrányos megkülönböztetéséről ..... I - 6008

v. Közbenső eredmény ..... I - 6010

C – Közbenső eredmény ..... I - 6010

VII – A költségekről ..... I - 6010

VIII – Végkövetkeztetések ..... I - 6011

I – Bevezetés

1. Milyen követelmények adódnak az arányosság elvéből, amikor a Bizottság versenyhatóságként eljárva elfogadja és kötelezővé nyilvánítja egy vállalkozás olyan kötelezettségvállalását, [2] amely egy másik vállalkozás érdekeit érinti? A jelen fellebbezési eljárás e kérdés körül forog, amelynek komoly jelentősége van az európai versenyjog jövőbeli fejlődése szempontjából. A kérdésre adott válasz fogja meghatározni azon új, a kötelezettségvállalásokra vonatkozó kötelező határozatok elfogadására jogosító hatáskör terjedelmét, amelyet a Bizottság az 1/2003/EK rendelet [3] 9. cikke alapján kapott. A Bíróság ítélete ugyanakkor a versenyjog más területeire is kihathat, különösen az állami támogatásokra és az összefonódás-ellenőrzésre vonatkozó jogra.

2. A jogvita hátterében a De Beers által 2006-ban a Bizottságnak ajánlott kötelezettségvállalás áll, amellyel az erőfölénnyel való visszaéléssel (EK 82. cikk) kapcsolatos aggályokat kívánta eloszlatni. Mint a gyémántkereskedelem világszintű piacvezetője, a De Beers vállalta, hogy a jövőben nem vesz nyersgyémántot a második legnagyobb termelőtől, az Alrosától, véget vetve a két csoport közötti, hosszú múltra visszatekintő kereskedelmi kapcsolatnak. Az 1/2003 rendelet 9. cikke alapján elfogadott határozatával a Bizottság kötelezővé nyilvánította a De Beers e kötelezettségvállalását. [4] Az Alrosa szerint ez a határozat aránytalan intézkedést jelent, emellett szerinte megsértették a meghallgatáshoz való jogát. Az Elsőfokú Bíróság előtt az Alrosa elérte a szóban forgó határozat megsemmisítését. [5] A Bizottság a jelen fellebbezést nyújtotta be ezen ítélet ellen.

3. A Bizottság és az Alrosa közötti jogvita rámutat arra, hogy milyen nehéz lehet egy egyedi esetben megtalálni a megfelelő egyensúlyt a versenyjog hatékony érvényesítése és a vállalkozások egyedi érdekei között úgy, hogy sem eljárási jogaik, sem az eljárásgazdaságossághoz fűződő érdek ne sérüljön.

2 – A magyar nyelvű változatot nem érinti.

3 – A Tanács 2002. december 16-i 1/2003/EK rendelete a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról (HL 2003. L 1., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.).

4 – A Bizottság 2006. február 22-i 2006/520/EK határozata az EK 82. cikk és az EGT-megállapodás 54. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/B-2/38.381 – De Beers ügy), az értesítés a C(2006) 521. számú dokumentummal történt, összefoglalóját a HL L 205., 24. o. tartalmazza; a továbbiakban: vitatott határozat.

5 – A T-170/06. sz., Alrosa kontra Bizottság ügyben 2007. július 11-én hozott, az Elsőfokú Bíróság 2007. augusztus 27-i végzésével kijavított ítélet (EBHT 2007., II-2601. o.); a továbbiakban: megtámadott ítélet vagy elsőfokú ítélet.

II – Jogi háttér

4. A jelen ügy jogi hátterét az EK 82. cikk és az Európai Gazdasági Térségről megállapodás (a továbbiakban: EGT-Megállapodás) 54. cikke mellett az 1/2003/EK rendelet és a 773/2004/EK rendelet[6] egyes rendelkezései képezik.

1. *Az 1/2003 rendelet*

5. Az 1/2003 rendelet, amely 2004. május 1-jén lépett hatályba,[7] modernizálta a versenyjogi ügyekben alkalmazandó eljárást, és megerősítette a Bizottság mint a Közösség versenyjogi hatósága hatásköreit.

6. A Bizottság új hatáskörei közé tartozik az 1/2003 rendelet 9. cikke, amelynek a címe „Kötelezettségvállalások", és amely a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ha a Bizottság olyan határozatot szándékozik elfogadni, amely a jogsértés befejezését írja elő, és az érintett vállalkozások olyan kötelezettségvállalásokat ajánlanak fel, hogy a Bizottság által számukra az előzetes értékelésben kifejezett elvárásoknak eleget tesznek [helyesen: ajánlanak fel, amelyek a Bizottság előzetes értékelésében velük közölt aggályok eloszlatására alkalmasak], a Bizottság határozatával ezeket a kötelezettségvállalásokat a vállalkozások számára kötelezővé teheti [helyesen: kötelezővé nyilváníthatja]. Az ilyen határozat határozott időre fogadható el és azt mondja ki, hogy a Bizottság részéről semmilyen további intézkedés nem indokolható.

(2) A Bizottság az eljárást kérelemre vagy saját kezdeményezésére újraindítja:

a) amennyiben a határozat alapjául szolgáló bármely tényben jelentős változás történt;

b) amennyiben az érintett vállalkozások kötelezettségvállalásaikkal ellentétesen cselekszenek; vagy

c) amennyiben a határozat alapját a felek által szolgáltatott hiányos, pontatlan vagy félrevezető információk képezték."

7. Utalni kell az 1/2003 rendelet 7. cikkére is, amely a „Jogsértés megállapítása és megszüntetése" címet viseli; a 7. cikk (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ha panasz [helyesen: a panasz] vagy saját kezdeményezése alapján eljáró Bizottság megállapítja a Szerződés 81. vagy 82. cikkének

6 – A Bizottság 2004. április 7-i 773/2004/EK rendelete a Bizottság által az EK-Szerződés 81. és 82. cikke alapján folytatott eljárásokról (HL L 123., 18. o., magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 3. kötet, 81. o.).

7 – Az 1/2003 rendelet 45. cikkének (2) bekezdése.

megsértését, határozatban felszólíthatja, az érintett vállalkozásokat és vállalkozások társulásait, hogy fejezzék be a jogsértést. E célból az elkövetett jogsértéssel arányos, a jogsértés tényleges megszüntetéséhez szükséges mértékű, magatartásra vonatkozó vagy szerkezeti jogorvoslati [helyesen: korrekciós] intézkedéseket tehet. [...]"

8. Az 1/2003 rendelet 27. cikke, amely a felek, a panaszosok és más személyek meghallgatására vonatkozó szabályokat állapítja meg, a következőképpen rendelkezik:

„(1) A 7., 8., 23. cikkben és a 24. cikk (2) bekezdésében meghatározott határozatok meghozatala előtt a Bizottság az általa lefolytatott eljárás alá vont vállalkozásoknak vagy vállalkozások társulásainak lehetőséget nyújt arra, hogy meghallgassák őket a Bizottság által kifogásolt kérdésekkel kapcsolatban. A Bizottság csak olyan kifogásokra alapozhatja határozatát, amelyekre az érintett felek megtehették észrevételeiket. A panaszosok szorosan kapcsolódnak az eljáráshoz.

(2) Az érintett felek védekezéshez [helyesen: védelemhez] való jogát az eljárás során teljes mértékben tiszteletben kell tartani. Jogukban áll a Bizottság irataiba a vállalkozások üzleti titkaik védelmére irányuló jogos érdekének figyelembevételével betekinteni. A betekintési jog nem terjed ki a bizalmas jellegű információkra és a Bizottság vagy a tagállamok versenyhatóságainak belső dokumentumaira. A betekintési jog különösen nem terjed ki a Bizottság és a tagállamok versenyhatóságai közti levelezésre, illetve a tagállamok versenyhatóságainak egymás közötti levelezésére, ideértve a 11. és 14. cikk alapján készült dokumentumokat. E bekezdés egyik rendelkezése sem sérti [helyesen: sem akadályozza] a Bizottságot abban, hogy a jogsértés bizonyításához szükséges információt feltárja és felhasználja.

(3) Ha a Bizottság ezt szükségesnek tartja, meghallgathat más természetes vagy jogi személyeket is. Az ilyen személyek által a meghallgatásra vonatkozóan benyújtott kérelmet meg kell adni [helyesen: kérelemnek helyt kell adni] abban az esetben, ha kellő érdekeltséget bizonyítanak. A tagállamok versenyhatóságai is felkérhetik a Bizottságot más természetes vagy jogi személyek meghallgatására.

(4) Amennyiben a Bizottság a 9. vagy 10. cikk értelmében határozatot kíván elfogadni, közzéteszi az ügy tömör összefoglalóját és a kötelezettségvállalások vagy a javasolt intézkedés fő tartalmát. Az érdekelt harmadik felek a Bizottság közleményében meghatározott, legalább egy hónapos határidőn belül nyújthatják be észrevételeiket. A közzététel tekintetbe veszi a vállalkozások ahhoz fűződő jogos érdekét, hogy üzleti titkaikat megőrizzék."

2. *A 773/2004 rendelet*

9. A 773/2004 rendelettel, amely 2004. május 1-jén lépett hatályba, a Bizottság az 1/2003 rendelet végrehajtási rendelkezéseit állapította meg. [8]

8 – A 773/2004 rendelet jogalapját az 1/2003 rendelet 33. cikke jelenti; a hatálybalépésre vonatkozóan lásd a 733/2004 rendelet 20. cikkét.

10. A vitatott határozat elfogadásakor a 773/2004 rendelet 10. cikke a következőképpen rendelkezett:

„(1) A Bizottság írásban tájékoztatja az érdekelt feleket a velük szemben emelt kifogásról. A kifogásközlésről mindegyik felet értesítik.

(2) Amikor a Bizottság értesíti az érintett feleket a kifogásközlésről, kitűzi azt a határidőt, amelyen belül ezek a felek írásban tájékoztathatják őt álláspontjukról. Az említett határidő lejárta után beérkezett írásbeli beadványokat a Bizottság nem köteles figyelembe venni.

[...]”

11. A 773/2004 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése emellett a következőképpen szólt:

„A Bizottság kérelemre betekintést nyújt az iratokba azoknak a feleknek, akikhez kifogásközlést intézett. A betekintést a kifogásközlésről szóló értesítést követően biztosítják.”

12. A 773/2004 rendelet időközben bekövetkezett módosításai [9] csak a vitatott határozat elfogadását követően léptek hatályba, ezért azok a jelen ügyben nem alkalmazhatóak.

III – A jogvita ténybeli háttere és a közigazgatási eljárás

13. Az Elsőfokú Bíróság megállapításai szerint [10] a jelen jogvita hátterét és a közigazgatási eljárást a következőképpen lehet összefoglalni.

14. Az Alrosa Company Ltd [11] Mirnijben (Oroszország) letelepedett társaság. Többek között a nyersgyémánttermelés és -szállítás világpiacán tevékenykedik, ahol a második legjelentősebb szereplő. Főként Oroszországban van jelen. Ott kutatással, bányászattal, értékbecsléssel és szállítással foglalkozik, valamint az ékszerkereskedelemben is érdekelt.

15. A De Beers csoport, [12] amelynek a legnagyobb holdingtársasága a De Beers SA, egy Luxembourgban letelepedett társaság,

9 – A 773/2004 rendeletet egyrészt a 2006. október 23-i 1792/2006/EK bizottsági rendelet (HL L 362., 1. o.), másrészt a 2008. június 30-i 622/2008/EK rendelet (HL L 171., 3. o.) módosította.

10 – A megtámadott ítélet 8–26. és 179. pontja.

11 – A továbbiakban: Alrosa.

12 – A továbbiakban: De Beers.

a nyersgyémánttermelés és -szállítás világpiacán tevékenykedik, ahol az első helyen áll. Főként Dél-Afrikában, Botswanában, Namíbiában és Tanzániában, valamint az Egyesült Királyságban van jelen. Kutatással, bányászattal, értékbecsléssel, szállítással, kereskedelemmel és termeléssel foglalkozik, valamint ékszerkereskedelemmel, tehát lefedi a gyémántágazat minden szintjét.

16. Az Alrosa és a De Beers 2002. március 5-én bejelentették a Bizottságnak az Alrosa és a De Beers csoport két leányvállalata között 2001. december 17-én létrejött megállapodást. A bejelentéssel a céljuk az akkor még hatályos 17. tanácsi rendelet [13] értelmében nemleges megállapítás vagy mentesítés volt.

17. A megállapodás, mely az Alrosa és a De Beers közti hosszú távú kereskedelmi kapcsolat keretébe illeszkedett, lényegében a nyersgyémánt szállítására vonatkozott. A megállapodást ötéves időtartamra kötötték, attól az időponttól számítva, amikor a Bizottság megerősíti a szerződő feleknek, hogy a megállapodás nem sérti az EK 81. cikket vagy az EK 82. cikket.

18. Az Alrosa vállalta, hogy ezen időtartam alatt évente 800 millió amerikai dollár (USD) összeg erejéig Oroszországban termelt természetes nyersgyémántot ad el a De Beersnek, míg ez utóbbi vállalta ezek megvásárlását. Ugyanakkor a bejelentett megállapodás végrehajtásának negyedik és ötödik évében az Alrosa 700 millió USD-ra csökkenthette ezt az összeget. A bejelentett megállapodás megkötésének időpontjában érvényes áraknak megfelelően meghatározott 800 millió USD összeg az Alrosa éves termelésének körülbelül felét tette ki, a Független Államok Közösségén (FÁK) kívülre irányuló exportjának pedig az egészét.

19. A bejelentést követően a Bizottság két párhuzamos eljárást indított, egyet az EK 81. cikk, egyet pedig az EK 82. cikk alapján.

20. 2003. január 14-én a Bizottság a COMP/E-3/38.381 ügyben kifogásközlést küldött az Alrosának és a De Beersnek, melyben kifejtette, hogy álláspontja szerint a bejelentett megállapodás az EK 81. cikk (1) bekezdése által tiltott versenyellenes megállapodásnak minősülhet, és nem részesülhet mentesítésben az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján. Ugyanezen a napon COMP/E-2/38.381 ügyben külön kifogásközlést küldött a De Beersnek, melyben megállapította, hogy a megállapodás az EK 82. cikkbe ütköző erőfölénnyel való visszaélésnek minősülhet.

21. 2003. március 31-én a felperes és a De Beers közös írásbeli észrevételt nyújtottak be

13 – A Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet (HL 1962. L 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.). Ez a rendelet jelentette az 1/2003 rendelet előzményét, amelyet 2004. május 1-jei hatállyal felváltott.

a Bizottsághoz, válaszul a COMP/E-3/38.381 ügyben kibocsátott kifogásközlésre.

22. 2003. július 1-jén a Bizottság kiegészítő kifogásközlést küldött az Alrosának és a De Beersnek, melyben azt állította, hogy a bejelentett megállapodás az EGT-Megállapodás 53. cikkének (1) bekezdésébe ütköző versenyellenes megállapodásnak minősülhet, és nem részesülhet mentesítésben az EGT-Megállapodás 53. cikkének (3) bekezdése alapján. Ugyanezen a napon külön kifogásközlést küldött a De Beersnek, mely szerint a bejelentett megállapodás az EGT-Megállapodás 54. cikkébe ütköző erőfölénnyel való visszaélésnek minősülhet.

23. 2003. július 7-én a Bizottság meghallgatta az Alrosa és a De Beers szóbeli észrevételeit.

24. 2003. szeptember 12-én az Alrosa kötelezettségvállalást [14] ajánlott fel, amely a De Beers számára értékesített nyersgyémánt mennyiségének a bejelentett megállapodás végrehajtásának hatodik évétől történő fokozatos csökkentését, majd 2013-tól a De Beersnek történő értékesítés teljes beszüntetését tartalmazta. Az Alrosa e kötelezettségvállalást később visszavonta.

25. 2004. december 14-én az Alrosa és a De Beers közösen kötelezettségvállalást [15] nyújtottak be, válaszul a Bizottság aggályaira. E közös kötelezettségvállalás az Alrosa által a De Beersnek történő nyersgyémánteladás fokozatos csökkentését irányozta elő; az eladott érték a 2005-ös 700 millió USD-ról 2010-re 275 millió USD-ra csökkenne, és az eladásoknak a továbbiakban ez az összeg lenne a felső határa.

26. 2005. június 3-án a Bizottság közleményt jelentetett meg az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* az Alrosa és a De Beers közös kötelezettségvállalásáról. [16] E közleményben felhívta az érdekelt harmadik feleket, hogy egy hónapon belül tegyék meg észrevételeiket. Ugyancsak kifejezte azon szándékát, hogy e piaci szereplőkkel folytatott konzultáció eredményétől függően a közös kötelezettségvállalás kötelezővé nyilvánításáról szóló határozatot hoz.

27. E közzétételt követően 21 érdekelt harmadik fél nyújtott be észrevételt a Bizottságnak. A Bizottság 2005. október 27-én tájékoztatta az észrevételekről az Alrosát és a De Beerset. Egyúttal a piaci szereplőkkel folytatott konzultáció eredményének fényében a Bizottság felhívta a két vállalkozást, hogy 2005. november végéig nyújtsanak be újabb közös kötelezettségvállalást a köztük lévő kereskedelmi kapcsolat 2009-től kezdődő teljes megszüntetésére vonatkozóan.

14 – A továbbiakban: az Alrosa önálló kötelezettségvállalása.

15 – A továbbiakban: az Alrosa és a De Beers közös kötelezettségvállalása.

16 – HL 2005. C 136., 32. o.

28. 2006. január 25-én a De Beers különálló kötelezettségvállalást [17] nyújtott be, válaszul a Bizottság által megfogalmazott aggályokra. [18] Ezen önálló kötelezettségvállalás értelmében a De Beersa az Alrosától történő nyersgyémántvásárlás fokozatos csökkentését irányozta elő, amelynek értéke a 2006-os 600 millió USD-ról 2008-ra 400 millió USD-ra csökkenne, azt követően pedig a beszerzés teljes megszűnését.

29. 2006. január 26-án a Bizottság megküldte az Alrosának a De Beers önálló kötelezettségvállalásának kivonatát, és felhívta erre vonatkozó észrevételei megtételére. Egyúttal a Bizottság továbbította az Alrosának a harmadik felek által benyújtott észrevételek nem bizalmas változatának másolatát is.

30. Ezt követően levélváltásra került sor az Alrosa és a Bizottság között az 1/2003 rendelet 9. cikkében szabályozott eljárás bizonyos vonatkozásairól és azoknak a konkrét esetre gyakorolt hatásáról. Főként az iratbetekintés, a védelemhez való jog és különösen a meghallgatáshoz való jog került szóba. Továbbá 2006. február 6-i levelében az Alrosa megjegyzéseket fűzött a De Beers önálló kötelezettségvállalásához és a harmadik felek észrevételeihez.

31. 2006. február 22-én a Bizottság meghozta a vitatott határozatot, amelynek 1. cikke kimondja, hogy „a mellékletben felsorolt kötelezettségvállalások a De Beersre nézve kötelezőek". A határozat 2. cikke megállapítja, hogy „az ügyben folyó eljárás megszűnt". A vitatott határozatot az EK 82. cikk és az EGT-Megállapodás 54. cikke szerinti eljárásban hozták. Az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke szerinti párhuzamos eljárás így megszűnt. [19]

IV – Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás

32. A vitatott határozat ellen az Alrosa 2006. június 29-én keresetet nyújtott be az Elsőfokú Bírósághoz, a határozat megsemmisítését és a Bizottság költségek viselésére történő kötelezését kérve. Ezzel szemben a Bizottság a keresetnek mint megalapozatlannak az elutasítását és az Alrosa költségek viselésére kötelezését kérte. Az ügy elbírálása az Elsőfokú Bíróság az eljárási szabályzatának 76a. cikke szerinti gyorsított eljárásban történt. [20]

33. A megtámadott ítélettel az Elsőfokú Bíróság 2007. július 11-én helyt adott az Alrosa keresetének. A vitatott határozatot

17 – A továbbiakban: a De Beers önálló kötelezettségvállalása.

18 – A Bizottság fellebbezésében hangsúlyozza, hogy a kötelezettségvállalás végleges változatáról van szó, amelyeket 2005 novemberének végén, illetve 2005 decemberének elején nyújtottak be először, és amelyen 2006. január 26-ig bizonyos szerkesztési módosításokat eszközöltek.

19 – Amint az a megtámadott ítélet 185. pontjából kitűnik, a Bizottság 2006. február 22-i levelével arról értesítette az Alrosát, hogy az „őt érintő eljárást" lezárták.

20 – Lásd a megtámadott ítélet 30. pontját.

megsemmisítette, és a Bizottságot a saját, valamint az Alrosa költségeinek viselésére kötelezte.

34. A Bíróság Hivatalához 2007. szeptember 24-én benyújtott [21] fellebbezésével a Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság

– a megtámadott ítéletet helyezze hatályon kívül,

– hozzon végleges döntést az ügyben a T-170/06. sz. ügyben benyújtott megsemmisítés iránti keresetet mint megalapozatlant elutasítva, valamint

– kötelezze a T-170/06. sz. ügy felperesét a Bizottság részéről az abban az ügyben és a jelen eljárásban felmerült költségek megtérítésére.

35. Az Alrosa azt kéri, hogy a Bíróság

– a fellebbezést utasítsa el,

– kötelezze a Bizottságot az Alrosa részéről az üggyel kapcsolatban az eljárásban és azon kívül felmerült valamennyi költség és kiadás megtérítésére,

21 – Az előbb telefaxon benyújtott fellebbezés eredetijét 2007. szeptember 26-án nyújtották be a Bíróság Hivatalához.

– hozzon meg minden olyan intézkedést, amelyet szükségesnek ítél.

36. Bíróság a fellebbezés kapcsán lefolytatta az írásbeli eljárást, majd 2009. június 3-án tárgyalást tartott.

V – A jogalapok értékelése

37. A Bizottság két jogalapot terjeszt elő az elsőfokú ítélet ellen, amelyek közül az egyik az arányosság elvének érvényesülésével kapcsolatos anyagi jogi kérdéseket érint, míg a másik a közigazgatási eljárásban érvényesülő védelemhez való joggal kapcsolatos.

A – *Az első jogalap: az arányosság elvével kapcsolatos anyagi jogi kérdések*

38. Első jogalapjával a Bizottság lényegében azt rója az Elsőfokú Bíróság terhére, hogy a jelen ügyben tévesen értelmezte és alkalmazta az arányosság elvét. E tekintetben azt is felveti, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen értelmezte az 1/2003 rendelet 9. cikkét és az EK 82. cikket, valamint hibákat vétett az indokolás során, megmásította a tényeket, és megsértette a bírósági felülvizsgálat korlátait.

39. A háttérben az a kérdés áll, hogy az Elsőfokú Bíróság a jelen ügyben helyesen gondolta-e azt, hogy a De Beers önálló kötelezettségvállalása mellett létezik olyan alternatív megoldási lehetőség – nevezetesen a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása –, amely kevésbé érintette volna hátrányosan az Alsora érdekeit, és amelyeket a Bizottság nem hagyhatott volna figyelmen kívül.

1. Az arányosság elvének alkalmazhatóságához kapcsolódó előzetes megjegyzések

40. A kartelleljárásban a Bizottság célja a belső piacon a verseny torzulásának megakadályozása (az EK 3. cikk (1) bekezdésének g) pontja). E cél érdekében a Bizottság egyrészt fellép a versenykorlátozó célú vagy ilyen hatású megállapodásokkal, döntésekkel vagy összehangolt magatartásokkal szemben (EK 81. cikk, EGT-Megállapodás, 53. cikk), másrészt fellép az erőfölénnyel való visszaélés ellen (EK 82. cikk, EGT-Megállapodás, 54. cikk). A Bizottság által megfogalmazott versenyjogi aggályok eloszlatása érdekében a vállalkozások kötelezettségvállalásokat tehetnek, amelyeket a Bizottság az 1/2003 rendelet 9. cikke alapján kötelezővé nyilváníthat.

41. A peres felek között alapvetően egyetértés van azt illetően, hogy a Bizottság által az 1/2003 rendelet 9. cikke alapján elfogadott határozatoknak meg kell felelniük az arányosság elvének.

42. Az 1/2003 rendelet 9. cikkében, a 7. cikkel ellentétben, nem található kifejezett utalás az arányosság elvére. Ugyanakkor, mint a közösségi jog általános elve, az arányosság elve a közösségi intézmények valamennyi intézkedése tekintetében a jogszerűség mércéjeként szolgál, [22] ideértve a Bizottság mint versenyhatóság által hozott határozatokat is. [23]

43. Amennyiben tehát egy vagy több vállalkozás kötelezettségvállalása a Bizottság céljával, a verseny torzulásának megakadályozásával összevetve aránytalannak bizonyul, úgy e kötelezettségvállalást nem nyilváníthatja kötelezővé. Ellenkezőleg, fel kell hívnia a vállalkozás vagy vállalkozások figyelmét az aránytalanságra és adott esetben javaslatot kell tennie a kötelezettségvállalás módosítására. Emellett, amennyiben egy kötelezettségvállalás-csomag megosztható, a Bizottságot semmi sem akadályozza abban, hogy csak

22 – Lásd például a 265/87. sz. Schräder HS Kraftfutter ügyben 1989. július 11-én hozott ítélet (EBHT 1989, 2237. o.) 21. pontját; a C-331/88. sz., Fedesa és társai ügyben 1990. november 13-án hozott ítélet (EBHT 1990., I-4023. o.) 13. pontját; a C-189/01. sz., Jippes és társai ügyben 2001. július 12-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-5689. o.) 81. pontját; a C-174/05. sz., Zuid-Hollandse Milieufederatie és Natuur en Milieu ügyben 2006. március 9-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-2443. o.) 28. pontját és a C-45/05. sz., Maatschap Schonewille-Prins ügyben 2007. május 24-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-3997. o.) 45. pontját.

23 – Lásd például a C-241/91. P. és C-242/91. P. sz., RTE és ITP kontra Bizottság egyesített ügyekben 1995. április 6-án hozott „Magill"-ítélet (EBHT 1995., I-743. o.) 93. pontját és a C-202/06. P. sz., Cementbouw Handel & Industrie kontra Bizottság ügyben 2007. december 18-án hozott „Cementbouw"-ítélet (EBHT 2007., I-12129. o.) 52. pontját.

a kötelezettségvállalás egy részét nyilvánítsa kötelezővé. [24]

44. Mindenesetre a felek között alapvető nézeteltérés van azt illetően, hogy az 1/2003 rendelet 9. cikke szerinti kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat tekintetében milyen követelmények adódnak az arányosság elvéből.

2. A kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat arányosságára vonatkozó követelmények (az első jogalap első része)

45. Az, hogy az Elsőfokú Bíróság a vitatott határozat arányosságának vizsgálata során megfelelő kritériumokat alkalmazott-e, jogkérdés, amelyet fellebbezés keretében vizsgálni lehet. [25]

46. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerinti az arányosság elve megköveteli, hogy a közösségi intézmények aktusai ne haladják meg a kitűzött cél elérésére alkalmas és ahhoz szükséges mértéket; több megfelelő intézkedés közül a kevésbé korlátozó jellegűt kell választani, és az okozott hátrányok nem lehetnek aránytalanok az elérendő célhoz képest. [26]

47. A megtámadott ítélet abból a feltételezésből indul ki, hogy az arányosság elve ugyanúgy érvényesül az 1/2003 rendelet 9. cikke szerinti kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat tekintetében, mint a rendelet 7. cikke szerinti tiltó határozat tekintetében. [27] Az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint a 7. cikk és a 9. cikk egyazon célt követ, a 9. cikk egyetlen sajátossága abban áll, hogy a Bizottság mentesül az EK 85. cikk szerinti eljárás lefolytatása, így különösen a jogsértés bizonyításának kötelezettsége alól. [28]

48. A Bizottság joggal vitatja az Elsőfokú Bíróság megközelítését.

49. Az Elsőfokú Bíróság az 1/2003 rendelet 9. és 7. cikke között fennálló alapvető különbségeket hagy figyelmen kívül, amelyek nagy jelentőséggel bírnak a Bizottság

24 – Lásd ilyen értelemben a megtámadott ítélet 88. és 139. pontját.

25 – Lásd ilyen értelemben a C-403/04. P. és C-405/04. P. sz., Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. január 25-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-729. o.) 40. pontját, a C-413/06. P. sz., Bertelsmann und Sony Corporation of America kontra Impala ügyben 2008. július 10-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-4951. o.) 117. pontját és a C-47/07. P. sz., Masdar (UK) kontra Bizottság ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet (EBHT 2008., I-9823. o.) 77. pontját.

26 – Lásd a 22. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

27 – Lásd különösen a megtámadott ítélet 101., 103. és 104., valamint 140. pontját.

28 – A megtámadott ítélet 87. és 95. pontja.

vonatkozó határozatai arányosságának megítélése szempontjából.

50. A 7. cikktől eltérően az 1/2003 rendelet 9. cikke nem a versenyjogi jogsértés megállapításának eszköze, [29] hanem csak lehetőséget biztosít a Bizottságnak arra, hogy a versenyjogi aggályokat a jövőre nézve kiküszöbölje.

51. Az 1/2003 rendelet 9. cikkét eljárásgazdaságossági megfontolások jellemzik. A Bizottság az általa azonosított versenyjogi problémákat az érintett vállalkozásokkal együttműködve, a jogsértés megállapítása nélkül oldja meg, [30] azok önkéntes kötelezettségvállalásai alapján. Ezzel szemben a 7. cikk szerinti határozat keretében adott esetben magának kell a megoldáshoz szükséges intézkedéseket javasolnia, ami lényegesen alaposabb és hosszadalmasabb vizsgálatot igényel, és a tényállás átfogóbb értékelését igényli.

52. Az 1/2003 rendelet 9. cikkének sajátosságai kétféleképpen hatnak ki az e rendelkezés alapján elfogadott kötelezettségvállalásra vonatkozó határozatok arányosságának megítélésére.

53. Egyrészt az 1/2003 rendelet 9. cikkével összefüggésben szigorúbb követelményeket kell támasztani a kötelezővé nyilvánított kötelezettségvállalások *alkalmasságát* illetően. Amennyiben az ilyen kötelezettségvállalások nem *nyilvánvalóan alkalmasak* a Bizottság által azonosított versenyjogi problémák megoldására, úgy a Bizottság jogosult azokat elutasítani. Csak így érhető el az 1/2003 rendelet 9. cikkének célja, a versenyjogi problémák gyors és hatékony, a Bizottság oldalán felmerülő jelentős vizsgálati és értékelési ráfordítás nélküli megoldása. A Bizottság nem köteles elfogadni az olyan kötelezettségvállalást, amelynek alkalmassága csak alapos vizsgálat révén volna megállapítható.

54. Másrészt a Bizottság által azonosított versenyjogi problémák megoldása érdekében tett kötelezettségvállalás *szükségességének* vizsgálata során különbséget kell tenni aszerint, hogy a kötelezettségvállalást tevő vállalkozás vagy harmadik felek érdekei érintettek-e.

55. Míg a szükségesség minden további nélkül vélelmezhető azon vállalkozások érdekeivel összefüggésben, akik a kötelezettségvállalást

29 – A megtámadott ítélet 87. pontjában szereplő kijelentés, mely szerint a 1/2003 rendelet 9. cikke alapján hozott határozat egy „a versenyjogi szabályok megsértésének megállapítására és szankcionálására irányuló eljárást megszüntető határozat", legalábbis félreérthető.

30 – Lásd az 1/2003 rendelet (13) preambulumbekezdésének második mondatát.

tették (itt: a De Beers),[31] ilyen vélelem nem jöhet szóba, amennyiben harmadik felek (itt: az Alrosa) érdekei érintettek. Nem tőlük származik ugyanis a kötelezettségvállalás, ezért a kötelezettségvállalások önkéntessége sem jelent garanciát érdekeik megóvására. A harmadik felek érdekei tekintetében ezért mindig szükséges annak vizsgálata, hogy a kötelezettségvállalások túlmennek-e azon, ami az adott versenyjogi probléma megoldása érdekében szükséges.

56. A Bizottság az 1/2003 rendelet 9. cikke szerinti határozatok tekintetében nem köteles arra, hogy maga keressen a felajánlott kötelezettségvállalásnál kevésbé terhes alternatívát. Ezzel együtt azonban meg kell vizsgálnia az ilyen kötelezettségvállalások valamennyi számára ismert alternatíváját – jelen esetben különösen a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalását – abból a szempontból, hogy azok az azonosított versenyjogi probléma megoldásának olyan kevésbé terhes eszközét jelentik-e, amelyek révén a harmadik felek érdekei nem, vagy kevésbé sérülnek.

57. Ennek során a Bizottságnak azonban csak azon alternatívákat kell figyelembe vennie, amelyek az azonosított versenyjogi probléma megoldására *ugyanolyan alkalmasak,* mint a számára felajánlott kötelezettségvállalás. Mind a ténylegesen felajánlott kötelezettségvállalásnak, mind esetleges alternatíváinak nyilvánvalóan alkalmasnak kell lenniük a versenyjogi probléma megoldására.[32]

58. Az Elsőfokú Bíróság ezért helytelenül rója a Bizottság terhére, hogy „a vállalkozásokra nézve [...] kevésbé terhes alternatív megoldások[at] [...] azok meghatározásának vélt nehézségeire hivatkozva" figyelmen kívül hagyta.[33] Az 1/2003 rendelet 9. cikkének értelmével és céljával összhangban ugyanis az alternatívák megítélése nem kívánhat meg kiterjedt és hosszadalmas vizsgálatot vagy értékelést. A Bizottság a 9. cikk szerinti eljárásban figyelmen kívül hagyhatja azokat az alternatívákat, amelyeknek az alkalmassága ilyen ráfordítás nélkül nem állapítható meg kellő bizonyossággal.

59. Az Elsőfokú Bíróság álláspontjával szemben[34] ezért előfordulhat, hogy a Bizottság a 9. cikk keretében elvet bizonyos megoldásokat, amelyeket az 1/2003 rendelet 7. cikke keretében vizsgálnia kellene. Az elérni kívánt

31 – Lásd – az összefonódás-ellenőrzési eljárás vonatkozásában – a 23. lábjegyzetben hivatkozott Cementbouw-ügyben 2007. április 26-án előterjesztett indítványom 69. pontját.

32 – Lásd e tekintetben ismét a jelen indítvány fenti 53. pontját.

33 – A megtámadott ítélet 154. pontja.

34 – Lásd különösen a megtámadott ítélet 101., 140. és 154. pontját.

eljárásgazdaságosság miatt ugyanis egy versenyjogi probléma megoldása szempontjából szóba jöhető eszközök választéka általában szűkebb lesz a 9. cikk keretében, mint az esetleg a 7. cikk keretében volna.

60. A versenyjogi problémákra vonatkozó, lehetőleg gyors és eljárásgazdaságos megoldás megtalálásához fűződő közérdek igazolja az 1/2003 rendelet 9. cikke keretében szóba jöhető megoldások választékának korlátozását. A kötelezettségvállalást tevő vállalkozások tudatosan elfogadják, hogy kötelezettségvállalásuk esetleg túlmegy azon, mint amit a Bizottság maga írna elő átfogó vizsgálatot követően egy az 1/2003 rendelet 7. cikke szerinti határozatban. Cserébe az ellenük indított kartelleljárás befejezése révén hamar jogbiztonságot nyernek, és elkerülhetik a versenyjogi jogsértés számukra hátrányos megállapítását és egy esetleg fenyegető pénzbírság kiszabását.

61. Általában a harmadik felek számára is előnyös az, hogy egy vállalkozás relatíve messzemenő kötelezettségvállalásokat tesz a Bizottság felé egy tiltó határozat elkerülése érdekében. Amint azonban a jelen ügy világosan mutatja, az 1/2003 rendelet 9. cikke szerinti kötelezettségvállalás néha hátrányosan érintheti harmadik felek érdekeit. Különösen ez a helyzet akkor, ha a harmadik fél számított a piacvezető vállalkozás versenyjogilag vitatható gyakorlatának fennmaradására. Ez a várakozás azonban a verseny torzulásának elkerüléséhez fűződő közérdek fényében legfeljebb korlátozott védelmet érdemel.

62. Azzal, hogy az Elsőfokú Bíróság figyelmen kívül hagyta az 1/2003 rendelet 9. cikke szerinti eljárás e sajátosságait, a vitatott határozat tekintetében túlzott arányossági mércét alkalmazott, és így jogi hibát vétett. E jogi hiba a vitatott határozat megsemmisítésének alapjául szolgált. Így az első jogalap első része megalapozott, és annak alapján indokolt a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezése.

3. A kötelezettségvállalásra vonatokozó határozat arányosságának konkrét vizsgálata (az első jogalap második része)

63. Mindezek mellett a Bizottság egy sor részletes kritikai észrevételt tesz a megtámadott ítélettel kapcsolatban, amelyek az arányosság elvének a jelen ügyben történő konkrét alkalmazásával kapcsolatosak. A kritika tárgya a De Beers önálló, kötelezővé nyilvánított kötelezettségvállalásának alternatívái tekintetében az Elsőfokú Bíróság által végzett értékelés. Az Elsőfokú Bíróság arra a megállapításra

jutott, hogy a Bizottságnak figyelembe kellett volna vennie ezeket az alternatívákat. [35]

64. Az Alrosa először is kategorikusan visszautasítja a Bizottság állításainak elfogadhatóságát, minthogy azok az Elsőfokú Bíróság által a tények tekintetében végzett értékelést kérdőjelezik meg.

65. Való igaz, hogy a fellebbezés a jogkérdésekre korlátozódik, és hogy a Bíróság nem helyettesítheti az Elsőfokú Bíróság által a tények és a bizonyítékok tekintetében végzett értékelését saját értékelésével. [36] Az EK 225. cikkből és a Bíróság alapokmánya 58. cikkének első bekezdéséből ugyanis az következik, hogy kizárólag az Elsőfokú Bíróság rendelkezik hatáskörrel a tényállás megállapítására – kivéve, ha megállapításainak anyagi pontatlansága a hozzá benyújtott eljárási iratokból ered – és a tények értékelésére. [37]

66. Első látásra valóban úgy tűnik, mintha a Bizottság az első jogalap e második részét csak arra kívánná használni, hogy az Elsőfokú Bíróság által a tények és a bizonyítékok tekintetében végzett értékelést megkérdőjelezze, ami a fellebbezési eljárásban nem elfogadható.

67. Alaposabb vizsgálatot követően azonban a Bizottság kifogásaiból – melyek megfogalmazása igen körülményes – többek között kiemelhető az a felvetés, hogy az Elsőfokú Bíróság a vitatott határozat arányosságának vizsgálata során túllépte a bírósági felülvizsgálat korlátait. Ez a kérdés, amellyel az alábbiakban kiemelten foglalkozom (lásd az a) pontot), olyan jogkérdés, [38] amelynek felülvizsgálata elfogadható a fellebbezési eljárásban. A Bizottság többi kritikai észrevételét ezt követően vizsgálom meg röviden (lásd a b) pontot).

a) A bírósági felülvizsgálat korlátainak az Elsőfokú Bíróság általi túllépéséről

68. A Bizottság azt állítja, hogy az Elsőfokú Bíróság túllépte a bírósági felülvizsgálat korlátait azzal, hogy a piaci feltételekre vonatkozó saját értékelésével helyettesítette a Bizottság által e tekintetben végzett értékelést. Ez a kifogás elsősorban a megtámadott ítélet 134.,

35 – Lásd különösen a megtámadott ítélet 154. pontját.

36 – A C-62/01. P. sz., Campogrande kontra Bizottság ügyben hozott ítélet (EBHT 2002., I-3793. o.) 24. pontja, a C-24/05. sz., Storck kontra OHIM ügyben 2006. június 22-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-5677. o.) 34–35. pontja és a C-95/04. P. sz., British Airways kontra Bizottság ügyben 2007. március 15-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-2331. o.) 137. pontja.

37 – Ez az állandó ítélkezési gyakorlat, lásd a C-204/00. P., C-205/05. P., C-211/05. P., C-213/05. P., C-217/05. P. és C-219/05. P. sz., Aalborg Portland kontra Bizottság ügyben 2004. január 7-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-123. o.) 48. pontját; a C-551/03. P. sz., General Motors kontra Bizottság ügyben 2006. április 6-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-3173. o.) 51. pontját; a C-328/05. P. sz., SGL Carbon kontra Bizottság ügyben 2007. május 10-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-3921. o.) 41. pontját és a C-431/07. P. sz., Bouygues és Bouygues Télécom kontra Bizottság ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-2665. o.) 137. pontját.

38 – A C-12/03. P. sz., Bizottság kontra Tetra Laval ügyben 2005. február 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-987. o.) 37–49. pontja, a C-525/04. P. sz., Spanyolország kontra Lenzing ügyben 2007. november 22-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-9947. o.) 56–61. pontja és a 25. lábjegyzetben hivatkozott Impala-ügyben hozott ítélet 135–150. pontja, különösen 143. pontja.

135., 138. és 153. pontja ellen irányul, amelyekben az Elsőfokú Bíróság a De Beers önálló kötelezettségvállalásának lehetséges alternatíváit vizsgálja. Ezek egyrészt a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalását, másrészt az Alrosa azon felvetését jelentik, amely szerint nyersgyémántjainak egy részét évente a legtöbbet ajánló vevőnek értékesítené.

69. Annak megállapítása érdekében, hogy ez a kifogás megalapozott-e, egyrészt meg kell vizsgálni, hogy a Bizottság a jelen ügyben a De Beers által felajánlott kötelezettségvállalások értékelése során rendelkezett-e mérlegelési jogkörrel, másrészt hogy az Elsőfokú Bíróság e mérlegelési jogkört megsértette-e.

i. A Bizottság mérlegelési jogkörének fennállta

70. Annak vizsgálata, hogy bizonyos intézkedések alkalmasak és szükségesek-e egy a Bizottság által azonosított versenyjogi probléma megoldásához, összetett gazdasági kérdések értékelését igényli. E tekintetben a Bizottság mérlegelési jogkörrel rendelkezik. [39]

71. Az Elsőfokú Bíróság álláspontjával ellentétben [40] nincs alapvető különbség a vállalkozások kötelezettségvállalásainak értékelését illetően az 1/2003 rendelet 9. cikke szerinti eljárás és az összefonódás-ellenőrzési eljárás között. A Bizottságnak ugyanis mind egyik, mind másik esetben előrejelzés jellegű határozatot kell hoznia, amelyben meg kell ítélnie, hogy a piaci folyamatok hogyan alakulnak a kötelezettségvállalásokra figyelemmel. Az, hogy az 1/2003 rendelet 9. cikke keretében az eljárás kiváltó oka a „fennálló gyakorlat", nem változtat azon, hogy a kötelezettségvállalások piaci folyamatokra gyakorolt hatásának jövőre irányuló, „előretekintő gazdasági értékelésére" van szükség.

72. Az Elsőfokú Bíróságnak ezért a Bizottságnak az 1/2003 rendelet 9. cikke keretében ugyanazon mérlegelési jogkört kellett volna biztosítania, amelyet az ítélkezési gyakorlat értelmében az összefonódás-ellenőrzés

39 – A Bizottság számára a versenyjogi eljárásban rendelkezésre álló mérlegelési jogkör szempontjából meghatározó jelentőségű a 42/84. sz., Remia kontra Bizottság ügyben 1985. július 11-én hozott ítélet (EBHT 1985., 2545. o.) 34. pontja; lásd még a 142/84. és 156/84. sz., British American Tobacco és Reynolds kontra Bizottság egyesített ügyekben 1987. november 17-én hozott ítélet (EBHT 1987., 4487. o.) 62. pontját és a 37. lábjegyzetben hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 279. pontja.

40 – A megtámadott ítélet 108–110. pontja.

kapcsán tett kötelezettségvállalásokkal összefüggésben élvez. [41]

73. Ezen nem változtat az Elsőfokú Bíróság azon megállapítása sem, mely szerint a Bizottság a jelen ügyben egyáltalán „nem végzett összetett gazdasági elemzést”. [42] Az Elsőfokú Bíróság ezen megállapítása ugyanis kizárólag az „alternatív megoldások azonosítására” vonatkozik, amelyet az Elsőfokú Bíróság szerinti a Bizottság elmulasztott. Amint azonban már szó volt róla, a Bizottság az 1/2003 rendelet 9. cikke keretében egyáltalán nem köteles arra, hogy maga azonosítsa az elé terjesztett kötelezettségvállalás alternatíváit.

74. Ami döntő – és ezt az Elsőfokú Bíróság nem ismerte fel – az az, hogy a Bizottság valamennyi, az 1/2003 rendelet 9. cikke szerinti határozat elfogadását megelőzően elvégezze azon *piaci helyzet értékelését,* amelybe a kötelezettségvállalás illeszkedik. Meg kell vizsgálnia, hogy e kötelezettségvállalás milyen hatással lesz a jövőbeli piaci történésekre, és hogy az előtte ismert alternatívák ugyanolyan alkalmasak-e az azonosított versenyjogi probléma megoldására. Már ez önmagában összetett gazdasági kérdések értékelését igényli. Az Elsőfokú Bíróság nem állapította meg azt, hogy a Bizottság a jelen ügyben elmulasztotta volna a piaci történések és a De Beers által ajánlott kötelezettségvállalás alternatíváinak ilyen értékelését.

75. A helyzet tehát az, hogy a jelen ügyben a Bizottságnak rendelkezésére állt bizonyos mérlegelési jogkör, és azzal élt is. Az alábbiakban azt kell megvizsgálni, hogy az Elsőfokú Bíróság megsértette-e ezt a mérlegelési jogkört, amint azt a Bizottság állítja.

ii. A Bizottság mérlegelési jogkörének az Elsőfokú Bíróság általi megsértése

76. Az Elsőfokú Bíróság azt állapította meg, hogy „a [vitatott] határozat mérlegelési hibában szenved, amely mindent egybevetve nyilvánvaló.” [43] Meg kell vizsgálni, hogy az Elsőfokú Bíróság e megállapítása megfelel-e a jogi követelményeknek, vagy pedig túllépte a bizottsági határozatok bírósági felülvizsgálatának korlátait.

41 – Az Elsőfokú Bíróság által a T-119/02. sz., Royal Philips Electronics kontra Bizottság ügyben 2003. április 3-án hozott ítélet (EBHT 2003., II-1433. o.) 78. pontja, a T-158/00. sz., ARD kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélet (EBHT 2003., II-3825.o.) 328. pontja; lásd még a 23. lábjegyzetben hivatkozott Cementbouw-ügyben előterjesztett indítványom 67. pontját.

42 – A megtámadott ítélet 123–125. pontja, különösen 125. pontja.

43 – A megtámadott ítélet 126. pontja.

77. Ha gazdasági kérdésekben fennáll bizonyos mérlegelési jogkör, az nem jelenti azt, hogy a közösségi bírónak a Bizottság gazdasági adatokra vonatkozó értékelésének mindenféle felülvizsgálatától tartózkodnia kell. Ellenkezőleg, hatáskörrel rendelkezik a bizottsági határozatok anyagi jogszerűségének vizsgálatára a tények valószerűsége és a nyilvánvaló mérlegelési hiba szempontjából. [44] Ennek során nem csupán a hivatkozott bizonyítékok tárgyi valószerűségét, megbízhatóságát és következetességét kell vizsgálnia, hanem azt is ellenőriznie kell, hogy a bizonyítékok tartalmazzák-e az adott összetett helyzet értékeléséhez figyelembe veendő összes adatot, valamint hogy e bizonyítékok alátámasztják-e a belőlük levont következtetéseket. [45]

78. Az Elsőfokú Bíróság tehát vizsgálhatta, hogy a Bizottság által megállapított tények alátámasztják-e az azokból levont következtetést, nevezetesen azt, hogy a De Beers önálló kötelezettségvállalása nem csak hogy alkalmas, de szükséges is volt az azonosított versenyjogi probléma megoldásához.

79. Amint azt az Elsőfokú Bíróság e tekintetben helyesen állapította meg, az arányosság elve megköveteli a Bizottságtól, hogy a kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat meghozatala előtt vizsgálja meg a számára ismert, kevésbé terhes intézkedések alkalmasságát; csak akkor dönthet a terhesebb intézkedések elfogadása mellett, ha e kevésbé terhes intézkedések alkalmatlannak bizonyulnak az általa azonosított versenyjogi problémák megoldására. [46]

80. A jelen ügyben nem vitatott, hogy a Bizottság számára ismertek voltak az Alrosa érdekeire nézve kevésbé súlyos következményekkel járó alternatív megoldások, így különösen a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása. [47] Ennek ellenére a Bizottság – különösen az általa lefolytatott piaci konzultációra tekintettel – arra a következtetésre jutott, hogy az ilyen alternatív megoldások nem alkalmasak az általa azonosított versenyjogi problémák megoldására. [48]

81. Az Elsőfokú Bíróság csak akkor állapíthatta volna meg a nyilvánvaló mérlegelési

44 – A 25. lábjegyzetben hivatkozott Impala-ügyben hozott ítélet 144. pontja.

45 – A 38. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Tetra Laval ügyben hozott ítélet 39. pontja és a 25. lábjegyzetben hivatkozott Impala-ügyben hozott ítélet 145. pontja. Ez az először az összefonódás-ellenőrzés keretében kimunkált ítélkezési gyakorlat időközben e jogterületen messze túllépett, és alkalmazásra kerülhet minden alkalommal, amikor a Bizottság határozata nyilvánvaló mérlegelési hiba szempontjából vizsgálandó; lásd a 38. lábjegyzetben hivatkozott Spanyolország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 57. pontját, a C-405/07. P. sz., Hollandia kontra Bizottság ügyben 2008. november 6-án hozott ítélet (EBHT 2008., I-8267. o.) 55. pontját, valamint az Elsőfokú Bíróság T-44/02. OP., T-54/02. OP., T-56/02. OP., T-60/02. OP. és T-61/02. OP. sz., Dresdner Bank AG és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének (EBHT 2006., II-3567. o.) 67. pontját.

46 – Lásd ilyen értelemben a megtámadott ítélet 131. pontját.

47 – A megtámadott ítélet 132. pontja.

48 – Lásd ilyen értelemben a vitatott határozat (41) és (42) preambulumbekezdését.

hiba fennállását, ha a Bizottság ez utóbbi következtetését nem az általa megállapított tényállásra alapozta volna.

82. E követelménynek a megtámadott ítélet nem felel meg.

83. Az Elsőfokú Bíróság egyetlen helyen sem jut arra az eredményre, hogy a Bizottság által levont következtetést nem támasztják alá a megállapított tények. Az Elsőfokú Bíróság mindössze saját eltérő megítélésének ad hangot a Bizottság által azonosított versenyjogi problémák megoldására szolgáló alternatív lehetőségek alkalmasságát illetően.

84. A nyilvánvaló mérlegelési hiba megállapításához azonban nem elegendő az, ha az Elsőfokú Bíróság pusztán a Bizottságétól eltérő véleményen van. Amennyiben a tények és a bizonyítékok ésszerűen vezethetnek különböző eredményekre, jogilag nem kifogásolható az, hogy a Bizottság ezek közül az egyik mellett döntött, még ha ez nem is az, amelyet az Elsőfokú Bíróság előnyben részesít. Nyilvánvaló mérlegelési hiba csak akkor áll fenn, ha a Bizottság által levont következtetések nem igazolhatóak a tények és a bizonyítékok alapján, [49] azaz ha annak nem mutatható ki ésszerű alapja. [50]

85. A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság nem mutatja be azt, hogy a Bizottság által levont következtetés nem igazolható. Ezzel szemben az Elsőfokú Bíróság lényegében elnagyolt feltételezésekre és előzetes értékelésekre szorítkozik. Így például megállapítja, hogy a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalás „első ránézésre alkalmasnak tűnt arra, hogy választ nyújtson a Bizottság által megfogalmazott aggályokra”, [51] a De Beers „nehezen” befolyásolhatta volna az Alrosa által meghatározott árakat, és „nehezen lett volna végrehajtható” a De Beers és az Alrosa részéről árpolitikájuk egyeztetése. [52]

86. Az Elsőfokú Bíróság megállapításaiból nem világos, hogy a De Beers és az Alsora közös kötelezettségvállalása *nyilvánvalóan alkalmas* volt-e a Bizottság által azonosított

49 – Lásd e tekintetben a 25. lábjegyzetben hivatkozott Impala-ügyben előterjesztett indítványom 240. pontját.

50 – Lásd a C-558/07. sz., S.P.C.M. és társai ügyben 2009. március 10-én előterjesztett indítványom (EBHT 2009., I-5783. o.) 77. pontját; hasonló értelemben lásd a C-27/00. és C-122/00. sz., Omega Air és társai egyesített ügyekben 2002. március 12-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-2569. o.) 72. pontját, amely szerint nem áll fenn nyilvánvaló mérlegelési hiba, amennyiben az érintett szerv határozatában „ésszerűen” indulhatott ki bizonyos feltételezésekből; lásd még a 38. lábjegyzetben hivatkozott Spanyolország kontra Lenzing ügyben 2007. február 1-jén előterjesztett indítványom 71. pontját, amelyben kifejtettem, hogy egy prognózis csak akkor tekinthető nyilvánvalóan tévesnek, amennyiben „semmilyen elképzelhető szempontból sem igazolható”.

51 – A megtámadott ítélet 133. pontja.

52 – A megtámadott ítélet 134. pontja.

versenyjogi probléma megoldására, és az sem, hogy *ugyanolyan alkalmas* volt-e, mint a De Beers önálló kötelezettségvállalása, amelyet a Bizottság később kötelezővé nyilvánított. Ellenkezőleg, az Elsőfokú Bíróság megelégedni látszik azzal, hogy az alternatív megoldás „csökkentette volna a verseny torzulásának [...] kockázatát” [53], és a Bizottság által követett célokat nem „szükségszerűen veszélyeztetné”. [54] Az Elsőfokú Bíróságnak azonban kifejezetten azt kellett volna megállapítania, hogy a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása elégséges a verseny torzulása kockázatának kizárásához és a Bizottság által a verseny védelmére tekintettel követett célok eléréséhez.

87. Az Elsőfokú Bíróság megállapításai ezért nem elégítik ki az 1/2003 rendelet 9. cikkével összefüggésben végzett arányossági vizsgálattal szemben támasztott, fentebb bemutatott követelményeket. [55]

88. A De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása tekintetében tett megállapításaival az Elsőfokú Bíróság elhagyja a bizottsági határozatok jogszerűségi felülvizsgálatának terepét, és valójában maga végez összetett gazdasági kérdésekre vonatkozó értékelést. Ez a helyzet például az Elsőfokú Bíróság azon megállapítása esetében, amely szerint az, hogy az Alrosa a De Beersnek eladott nyersgyémánt mennyiségét 2009-re a 2004-ben értékesített mennyiség 35%-ára csökkenti (275 millió USD értékre), harmadik felek számára lehetővé tette volna a hozzáférést egy alternatív és független beszerzési forráshoz. [56] Ugyanez érvényes az Alrosa azon javaslatának értékelésére is, mely szerint nyersgyémántjainak egy részét évente a legtöbbet ajánló vevőnek értékesíti. [57] Ha ezek a megállapítások nem csupán feltételezések kívánnának lenni, úgy a piaci körülmények alapos elemzését igényelnék, amelyre azonban az Elsőfokú Bíróság nem, ellenben a Bizottság rendelkezik hatáskörrel.

89. Nem a Bíróság feladata, hogy a fellebbezési eljárásban döntőbíró legyen az Elsőfokú Bíróság és a Bizottság eltérő gazdasági értékelését illetően, és hogy eldöntse, hogy az egyik vagy a másik értékelése helytálló-e az alternatív megoldási lehetőségek alkalmasságának megítélése kapcsán. Ez ugyanis azt jelentené, hogy a Bíróság megengedhetetlen módon a maga értékelésével váltaná fel a Bizottság és az Elsőfokú Bíróság értékelését, és összetett gazdasági kérdésekre vonatkozó értékelést végezne.

90. Ami egyedül döntő az az, hogy a jelen ügyben az Elsőfokú Bíróság saját értékelésével helyettesítette a Bizottság értékelését, és jogi hibát vétve megsértette a Bizottság

53 – A megtámadott ítélet 153. pontjának utolsó mondata.

54 – A megtámadott ítélet 153. pontjának első mondata.

55 – Lásd a jelen indítvány 57. pontját.

56 – A megtámadott ítélet 134. pontja.

57 – A megtámadott ítélet 138. és 153. pontja.

mérlegelési jogkörét.[58] Következésképpen helyt kell adni a Bizottság kifogásának. Mivel az Elsőfokú Bíróság e jogi hibája a vitatott határozat megsemmisítésének alapjául szolgált, az egyúttal indokolja a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését.

b) Az Elsőfokú Bíróság álláspontjával kapcsolatban a Bizottság által megfogalmazott további kritikai észrevételekről

91. Az alábbiakban a Bizottság által az első jogalap második részével összefüggésben megfogalmazott további kritikai észrevételeket vizsgálom meg.

i. Az „előzetes értékelés terjedelmének megmásítására" vonatkozó állítás

92. A Bizottság azt állítja, hogy az Elsőfokú Bíróság „megmásította az esetre vonatkozó előzetes értékelésének terjedelmét". Figyelmen kívül hagyta azt a körülményt, hogy a De Beers és az Alrosa között a tervezett szerződéses megállapodástól teljesen függetlenül továbbra is fennállt *ad hoc* jellegű értékesítési kapcsolat a kölcsönösen érdekelt eladó és vevő közötti viszonynak („willing buyer/willing seller") megfelelően. Az Elsőfokú Bíróság az ilyen *ad hoc* értékesítéseket a két vállalkozás közötti múltbéli gyakorlatként értékelte, ezek jelenbeli hatásait ugyanakkor nem vette figyelembe.

93. Ez a kifogás elfogadható, mivel az a tények, illetve bizonyítékok elferdítésére vonatkozik.[59]

94. A jelen ügyben ugyanakkor a tények, illetve bizonyítékok elferdítésére vonatkozó felvetés megalapozatlan. Ilyen elferdítés akkor valósul meg, ha a meglévő bizonyítékok értékelése új bizonyítékok felhasználása nélkül is nyilvánvalóan tévesnek tűnik.[60] Itt nem ez a helyzet.

95. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítéletben az *ad hoc* értékesítésekkel összefüggésben egyes helyeken valóban a De Beers és az Alrosa között „korábban fennálló kapcsolatot"

58 – Lásd ilyen értelemben a 25. lábjegyzetben hivatkozott Impala-ügyben hozott ítélet 145. pontját, amely szerint amennyiben a Bizottságnak mérlegelési jogkör áll rendelkezésére, az Elsőfokú Bíróság nem helyettesítheti a Bizottság gazdasági értékelését a sajátjával.

59 – A C-237/98. P. sz., Dorsch Consult ügyben 2000. június 15-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-4549. o.) 36. pontja, a C-229/05. P. sz., PKK és KNK kontra Tanács ügyben 2007. január 18-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-439. o.) 35. pontja és C-440/07. P. sz., Bizottság kontra Schneider Electric ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-6413. o.) 104. pontja.

60 – Az 59. lábjegyzetben hivatkozott PKK és KNK kontra Tanács ügyben hozott ítélet 37. pontja, a C-326/05. P. sz., Industrias Químicas del Vallés kontra Bizottság ügyben 2007. július 18-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-6557. o.) 60. pontja; a C-260/05. P. sz., Sniace kontra Bizottság ügyben 2007. november 22-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-10005. o.) 37. pontja és a C-304/06. P. sz., Eurohypo kontra OHIM ügyben 2008. május 6-án hozott ítélet (EBHT 2008., I-3297. o.) 34. pontja, valamint a C-394/08. P. sz., Zipcar kontra OHIM ügyben 2009. június 3-án hozott végzés 40. pontja.

említ, és a két vállalkozás közötti „korábban folytatott" eladásokra hivatkozik.[61] Az ítélet ugyanakkor nem tartalmaz világos utalást arra vonatkozóan, hogy az Elsőfokú Bíróság az *ad hoc* értékesítéseket *kizárólag* mint múltbeli tényezőt vette volna figyelembe, és ne úgy tekintett volna azokra, mint a két vállalkozás között fennálló gyakorlatra.

96. Ennek megfelelően a Bizottság e kifogását el kell utasítani.

ii. Az Alrosa állításainak és érdekeinek egyoldalú figyelembevétele

97. A Bizottság emellett azt állítja, hogy a megtámadott ítélet figyelmen kívül hagyja a piaci vizsgálat eredményeit. Az Elsőfokú Bíróság egyoldalúan vette figyelembe az Alrosa érdekeit és álláspontját, és azoknak túl nagy súlyt tulajdonított, míg a versenyhez fűződő érdekeket elhanyagolta. A megtámadott ítélet a Bizottság számos érvét egyáltalán nem érinti, és lényegében azon állítás mögé vonul vissza, mely szerint az arányosság vizsgálata objektív jellegű.[62]

98. Amint azt a Bizottság viszonválaszában egyértelművé teszi, ezt a felvetést az indokolási kötelezettség elmulasztására vonatkozó kifogásként kell érteni. A megtámadott ítéletet ellentmondásosnak és nem kellőképpen megindokoltnak tartja.

99. Azon kérdés, hogy az Elsőfokú Bíróság ítéletének indokolása ellentmondásos vagy elégtelen-e, jogi kérdésnek minősül, amelyre a fellebbezés keretében hivatkozni lehet.[63]

100. Tartalmilag az Elsőfokú Bíróság határozatainak indokolására vonatkozó kötelezettség nem értelmezhető úgy, hogy köteles részletekbe menően válaszolni a felek minden egyes érvére.[64] Elegendőnek tekinthető, ha az ítélet indokolásából világosan és egyértelműen kitűnik az Elsőfokú Bíróság érvelése oly módon, hogy lehetővé tegye az érdekeltek számára, hogy megismerjék a meghozott

61 – A megtámadott ítélet 115. és 150. pontja.

62 – A megtámadott ítélet 99. pontjában az Elsőfokú Bíróság a következő megállapítást teszi: „Valamely intézkedés arányosságának vizsgálata […] objektív vizsgálat […]."

63 – A C-401/96. P. sz., Somaco kontra Bizottság ügyben 1998. május 7-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-2587. o.) 53. pontja, a 25. lábjegyzetben hivatkozott Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 77. pontja és a C-385/07. P. sz., Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland kontra Bizottság ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-6155. o.) 71. pontja.

64 – A C-274/99. P. sz., Connolly kontra Bizottság ügyben 2001. március 6-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-1611. o.) 121. pontja; a 37. lábjegyzetben hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 372. pontja; a C-202/07. P. sz., France Télécom kontra Bizottság ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet (EBHT 2009. I-2369. o.) 30. pontja és az 59. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Schneider Electric ügyben hozott ítélet 135. pontja.

határozat indokolását, és a Bíróság számára, hogy a bírósági felülvizsgálatot gyakorolja. [65]

101. A jelen ügyben az Elsőfokú Bíróság e követelményeknek eleget tett. Az olvasó számára nehézség nélkül felismerhető, hogy az Elsőfokú Bíróság az Alrosa keresete mely érveinek adott helyt. A Bizottság számára sem okozott nehézséget az ítélet indokolásának megértése és az, hogy terjedelmes fellebbezéssel támadja meg az ítéletet.

102. Valójában a Bizottság kritikája számomra kevésbé tűnik úgy, mint ami a megtámadott ítélet megfelelő indokolásával és ezáltal formális jogszerűségével kapcsolatos, az sokkal inkább a tartalmi jogszerűségre vonatkozik. Önmagában az a körülmény, hogy az Elsőfokú Bíróság tartalmilag más érdemi következtetésre jutott, mint a fellebbező, még nem jelenti azt, hogy a megtámadott ítélet indokolása hiányos. [66]

103. Az indokolás hiányára alapított kifogás ezért megalapozatlan.

iii. Az 1/2003 rendelet 27. cikkének (4) bekezdése szerinti közzététel jogilag hibás minősítése

104. A Bizottság a fentiek mellett azt állítja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen értelmezte az 1/2003 rendelet 27. cikkének (4) bekezdése alapján a Hivatalos Lapban közzétett közleményét. [67] E felvetés a megtámadott ítélet 136. és 192. pontja ellen irányul. Az Elsőfokú Bíróság itt a Hivatalos Lapban közzétett közlemény puszta létéből azt a következtetést vonja le, hogy a Bizottság a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalását „első ránézésre alkalmasnak" tartotta a versenyjogi problémák kezelésére. A Bizottság szerinti ez vagy a tények elferdítése, vagy a Hivatalos Lapban történő közzététel jogilag hibás minősítése.

105. Mind a tények elferdítése, mind a tények jogi minősítése elfogadható a fellebbezés körében végzett felülvizsgálat szempontjából. [68] Ezért a Bizottság ezen kifogása elfogadható.

65 – A C-259/96. P. sz., Tanács kontra de Nil és Impens ügyben 1998. május 14-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-2915. o.) 32. és 33. pontja; a 37. lábjegyzetben hivatkozott Aalbort Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 372. pontja; a 64. lábjegyzetben hivatkozott France Télécom kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 29. pontja és az 59. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Schneider Electric ügyben hozott ítélet 135. pontja.

66 – A C-362/05. P. sz., Wunenburger kontra Bizottság ügyben 2007. június 7-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-4333. o.) 80. pontja.

67 – E közlemény tekintetében lásd a jelen indítvány 26. pontját.

68 – A tények meghamisítása tekintetében lásd az 59. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot; a tények jogi minősítése tekintetében lásd a C-19/95. P. sz., San Marco kontra Bizottság ügyben 1996. szeptember 17-én hozott végzés (EBHT 1996., I-4435. o.) 39. pontját, valamint a 25. lábjegyzetben hivatkozott Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 39. pontját és az 59. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Schneider Electric ügyben hozott ítélet 191. pontját.

106. A Bizottság e kifogása emellett érdemben is helytálló.

107. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 136., 192. és 194. pontjában megpróbálja a Bizottságot a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállasára vonatkozó eredeti értékeléséhez kötni. Ez az értékelés szerinte arra utal, hogy a közös kötelezettségvállalás alkalmas lett volna a Bizottság által azonosított versenyjogi problémák megoldására.

108. Eközben azonban az Elsőfokú Bíróság figyelmen kívül hagyja, hogy az 1/2003 rendelet 27. cikkének (4) bekezdése alapján a Hivatalos Lapban közzétett közlemény mindig csak a Bizottság előzetes értékelésén alapulhat. E közlemény értelme és célja az, hogy egy piaci vizsgálat keretében a harmadik feleknek lehetőséget biztosítson arra, hogy egy kötelezettségvállalásra vonatkozó ajánlattal kapcsolatban kifejtsék észrevételeiket. E piaci vizsgálat eredményeinek fényében a Bizottságnak felül kell vizsgálnia a piac helyzetére vonatkozó előzetes értékelését, és újra értékelnie kell a kötelezettségvállalások alkalmasságát az általa azonosított versenyjogi problémák megoldására. A piaci vizsgálatnak nem feltétlenül kell új tényeket vagy problémákat napvilágra hoznia; a piaci vizsgálat eredményei a már ismert tények, és végső soron a versenyhelyzet eltérő megítéléséhez vezethetnek. A piaci vizsgálat puszta színjáték volna, ha az nem vezethetne a Bizottság eredeti álláspontjának megváltozásához.

109. Amennyiben az Elsőfokú Bíróság még egy kifogásközlést sem tehet a bizottsági határozat jogszerűségének mércéjévé,[69] ennek még inkább igaznak kell lennie egy, az 1/2003 rendelet 27. cikkének 4) bekezdése szerinti közleményre vonatkozóan. Az ilyen közlemény ugyanis szintén csak a Bizottság előzetes értékeléséről tanúskodik, emellett sokkal kevésbé részletes, és csak az eset sommás vizsgálatán alapul.

110. A jelen ügyben egyébként a Hivatalos Lapban megjelent közlemény szövegéből[70] is világosan kiderül, hogy a Bizottság még nem végezte el a De Beers és az Alrosa által ajánlott közös kötelezettségvállalás végleges értékelését. Ugyan az Elsőfokú Bíróság e megfogalmazásnak teljesen tudatában volt,[71] a megtámadott ítéletben nem vonta le ebből a megfelelő következtetést a Bizottság közleményben szereplő értékelésének előzetes jellegéről.

69 – A 25. lábjegyzetben hivatkozott Impala-ügyben hozott ítélet, különösen annak 64., 65., 73. és 76. pontja. A Bíróság e kérdésben nem követte az ügyben 2007. december 13-án előterjesztett indítványom, különösen annak 171–176. pontját.

70 – A Hivatalos Lapban megjelent közlemény 16. pontjában a következő szerepel: „A Bizottság szándékában áll, *a piaci összeegyeztethetőségre irányuló vizsgálat eredményétől* függően, az 1/2003/EK tanácsi rendelet 9. cikkének (1) bekezdése szerinti határozat elfogadása [...]” (kiemelés tőlem).

71 – A megtámadott ítélet 136. pontjának második mondata és 192. pontjának első mondata.

111. Ezzel az Elsőfokú Bíróság jogilag helytelenül minősítette a tényeket, amikor a Bizottság Hivatalos Lapban közzétett közleményét a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalásának alkalmasságára utaló jelként értelmezte.

112. A Bizottság által a Hivatalos Lapban megjelent közleménnyel összefüggésben megfogalmazott kifogás ezért megalapozott. Ez a jogi hiba azonban önmagában nem vezethet a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezéséhez, mivel az e közleményre történő hivatkozás csak egy a több érv között, amelyekre az Elsőfokú Bíróság az alternatív megoldások [72] létére és alkalmasságára vonatkozó megállapításait alapozta.

iv. Az EK 82. cikk állítólagos megsértése

113. Végezetül a Bizottság az EK 82. cikk kétrendbeli megsértését veti fel az Elsőfokú Bíróság arányosságra vonatkozó vizsgálata kapcsán.

114. E kifogások tárgyát az Elsőfokú Bíróság azon fejtegetései képezik, amelyek a De Beers kötelezővé nyilvánított önálló kötelezettségvállalásának lehetséges alternatíváival kapcsolatosak. A Bizottság különösen a megtámadott ítélet 152. és 153. pontját vitatja, amelyekben az Elsőfokú Bíróság az Alrosa azon felvetéséről foglalt állást, amely szerint nyersgyémántjának egy részét évente a legtöbbet ajánló vevőnek értékesítené. Egyrészt az Elsőfokú Bíróság teljesen figyelmen kívül hagyta, hogy a De Beers nem csak a legnagyobb vevő a nyersgyémánt piacán, de egyúttal e piac legnagyobb termelője is. Másrészt az Elsőfokú Bíróság figyelmen kívül hagyta, hogy a legtöbbet ajánló vevőknek történő értékesítés sem zárja ki azt, hogy egy vállalkozás visszaéljen erőfölényével a beérkező ajánlatokkal összefüggésben.

115. Az Alrosától eltérően én nem tartom e kifogásokat elfogadhatatlannak. Semmi esetre sem csak ürügyről van szó, amely arra szolgál, hogy megkérdőjelezzék az Elsőfokú Bíróság által a tények és a bizonyítékok tekintetében végzett értékelést. Ellenkezőleg, azt a jogkérdést vetik fel, hogy az Elsőfokú Bíróság az EK 82. cikk értelmezése és alkalmazása során megfelelő kritériumokat alkalmazott-e, [73] és hogy jogi szempontból releváns aspektusokat nem hagyott-e figyelmen kívül.

72 – A megtámadott ítélet 132–154. pontjáról van szó.

73 – Lásd e tekintetben a jelen indítvány 45. pontját a 25. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlattal.

– A De Beers termelői minőségének figyelmen kívül hagyásáról

116. Az EK 82. cikkel kapcsolatos első kifogás kifejezetten a megtámadott ítélet 153. pontja ellen irányul, amelyben az Elsőfokú Bíróság a De Beerst „a piacon jelen lévő legjelentősebb vevőnek" minősíti, anélkül azonban, hogy kitérne arra a körülményre, hogy a De Beers egyúttal a legnagyobb termelő is e piacon.

117. A Bizottság joggal illeti kritikával ezt a megközelítést.

118. Az Elsőfokú Bíróság tökéletesen tudatában volt annak, hogy mind a De Beers, mind az Alrosa esetében nyersgyémánttermelőről van szó,[74] ezt a körülményt azonban teljes mértékben elfedte a De Beers kötelezővé nyilvánított önálló kötelezettségvállalása esetleges alternatíváinak vizsgálata során. Az ítélet indokolásának döntő jelentőségű helyein a De Beers kizárólag mint a piac legfontosabb, illetve a legnagyobb vevője szerepel, akivel az Elsőfokú Bíróság szerint az Alrosa továbbra is fenntartaná kapcsolatát.[75]

119. Az Elsőfokú Bíróság eközben figyelmen kívül hagyja azt, hogy két vállalkozás közötti hosszú távú kereskedelmi kapcsolat versenyjogi megítélése szempontjából különös jelentőséggel bír az, hogy e két vállalkozás között fennáll-e vagy sem aktuális vagy potenciális versenyhelyzet.

120. Ugyanis, amennyiben mindkét vállalkozás termelőként vesz részt ugyanazon piacon, úgy általában nem felel meg a szokásos versenymagatartásnak az, hogy egyikük rendszeresen felvásárolja a másik termelését – vagy legalábbis annak jelentős részét –, különösen, ha a vevő erőfölénnyel rendelkezik a piacon. Ezt egyébként a tárgyaláson kérdésre válaszolva az Alrosa is elismerte.

121. Kétségtelen, hogy egy erőfölénnyel rendelkező vállalkozásnak is jogában áll kereskedelmi érdekeinek védelme. Ugyanakkor az EK 82. cikkel ellentétes az erőfölénnyel rendelkező vállalkozás olyan magatartása, amelynek az a célja, hogy az erőfölényét megerősítse, és azzal visszaéljen.[76]

122. Épp ilyen visszaéléstől lehet tartani, ha az erőfölénnyel rendelkező vállalkozás felvásárolja egy másik, a piacon tevékenykedő vállalkozás termelését. Ez a másik termelőnek ugyanis ekkor nem kell kiépítenie saját

74 – Lásd e tekintetben a megtámadott ítélet 8. és 9. pontjában szereplő ténymegállapításokat, valamint 116. pontjában a vitatott határozatból származó idézetet, ahol „a De Beers és annak legfőbb versenytársa, az Alrosa közti kereskedelmi kapcsolatról" van szó.

75 – A megtámadott ítélet 138. és 153. pontja.

76 – A 27/76. sz., United Brands kontra Bizottság ügyben hozott ítélet (EBHT 1978., 207. o.) 189. pontja, a C-468/06-C-478/06. sz., Sot. Lélos kai Sia és társai egyesített ügyekben 2008. szeptember 16-án hozott ítéletének (EBHT 2008., I-7139. o.) 50. pontja és a C-52/07. sz., Kanal 5 és TV 4 ügyben 2008. december 11-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-9239. o.) 26. pontja.

értékesítési rendszerét, és nem kell versenyeznie az erőfölénnyel rendelkező vállalkozással. Ez hátrányos következményekkel járhat a piac szerkezetére, és végső soron a fogyasztókra nézve, különösen mivel az érintett piacon a verseny az erőfölénnyel rendelkező vállalkozás jelenléte folytán már elve meggyengült. Fennáll annak veszélye, hogy az erőfölénnyel rendelkező vállalkozás a másik termelő termelésének felvásárlása folytán az érintett piacon a fogyasztók kárára befolyásolja az értékesítéseket és végső soron az árakat is. Az ilyen magatartás nincs összefüggésben az erőfölénnyel rendelkező vállalkozás jogos érdekeinek – általában elfogadható – védelmével.

124. E jelentős körülmény figyelmen kívül hagyása révén az Elsőfokú Bíróság jogi hibát vétett az arányosságra vonatkozó vizsgálat során. Ez a jogi hiba megalapozza a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését, mivel ezen alapul az Elsőfokú Bíróság azon feltételezése, hogy a jelen ügyben rendelkezésre álltak volna olyan alkalmas alternatív megoldások, amelyek az érintett vállalkozásokra nézve kevésbé terhesek lettek volna.

– Azon lehetőség figyelmen kívül hagyásáról, hogy az ajánlattevők visszaélésszerű magatartást tanúsíthatnak az ajánlattétel során

123. Az Elsőfokú Bíróság nem utalt olyan különleges körülményekre, amelyek a jelen ügyben kivételesen kizárhatnák a visszaélést. Ellenkezőleg: az Elsőfokú Bíróság teljes mértékben elmulasztotta a De Beers kettős szerepének figyelembevételét, azt hogy világszinten a nyersgyémántpiac legnagyobb termelője és a legfontosabb vevője, annak ellenére, hogy a Bizottság hivatkozott erre. [77] E kettős szerep figyelembevétele ugyanakkor elengedhetetlen lett volna annak érdemi megítéléséhez, hogy az Alrosa nyersgyémántjai egy részének évente a legtöbbet ajánló vevőnek történő értékesítése alkalmas lehet-e a Bizottság által az EK 82. cikkel összefüggésben azonosított versenyjogi problémák megoldására.

125. Az EK 82. cikkel kapcsolatos második kifogás a megtámadott ítélet 152. és 153. pontja ellen irányul, amelyekben az Elsőfokú Bíróság kifejti, hogy az Alrosa legtöbbet ajánló vevőnek történő *ad hoc* értékesítései önmagukban nem tekinthetőek a versenyszabályokkal ellentétesnek, még ha az is a következményük, hogy a De Beers megtartja vagy megerősíti erőfölényes helyzetét.

126. A Bizottság joggal illeti kritikával az Elsőfokú Bíróság e megállapítását.

77 – Lásd például a Bizottság első fokon benyújtott ellenkérelmének 58., 63. és 68. pontját és a megtámadott ítélet 74. pontját.

127. Az Elsőfokú Bíróság ugyanis annak megállapítására szorítkozik, hogy nem kell tartani attól, hogy az Alrosa az árverés keretében előnyben részesíti a De Beerst, mivel nincs bizonyíték arra, hogy az Alrosa szubjektív szempontokat venne figyelembe („az ajánlat minőségén kívül más szempontot"). [78]

128. Ezzel az Elsőfokú Bíróság figyelmen kívül hagyja, hogy az árverések nem csak az eladó, hanem a vevők oldalán is felvethetnek visszaélésszerű magatartást. Amennyiben ugyanis egy árverésen olyan vállalkozás vesz részt, amely maga is termel és értékesít az árverésre bocsátott termékkel versenyző terméket, emellett pedig az érintett piacon erőfölényben van, ez is a verseny kiiktatásához vezethet. Előadódhat olyan helyzet, amikor az erőfölénnyel rendelkező vállalkozás az mesterségesen felveri az árakat annak érdekében, hogy a többi érdekelt kiiktatásával biztosítsa maga számára az – aktuális vagy potenciális – versenytársának termelése feletti ellenőrzést, ami a piaci kínálat csökkenéséhez és végső soron mesterségesen magasan tartott árakhoz vezet, ami a fogyasztók kárára szolgál. Az ilyen magatartás visszaélésszerű az EK 82. cikk értelmében, és nincs összefüggésben a piaci erőfölénnyel rendelkező vállalkozás jogos érdekeinek védelmével. [79]

129. Való igaz, hogy a konkrét ügy körülményeinek átfogó értékelésétől függ az, hogy az ajánlattevő oldalon tartani kell-e egy piaci erőfölénnyel rendelkező vállalkozás ilyen visszaélésszerű magatartásától. A megtámadott ítélet azonban nem tartalmaz semmilyen utalást arra nézve, hogy az Elsőfokú Bíróság legalább érintőlegesen foglalkozott volna ezzel a kérdéssel, annak ellenére, hogy a Bizottság felvetései azt indokolták volna. A Bizottság ugyanis többször utalt a De Beers „piacirányító" szerepére, és a De Beers azon korábbi törekvésére, hogy a gyémántpiaci termelést ellenőrzése alá vonja. [80]

130. A jelen ügyben az Elsőfokú Bíróság mindössze annyit állapított meg, hogy az Alrosa által javasolt árverések végrehajtása során *eladói oldalon* nem áll fenn a visszaélés veszélye az ajánlatok elbírálásával összefüggésben. Ez önmagában azonban nem zárja ki egy erőfölénnyel rendelkező vállalkozás visszaélésszerű magatartását a *vevői oldalon*.

131. E lényeges szempont figyelmen kívül hagyása révén az Elsőfokú Bíróság jogi hibát vétett az arányosságra vonatkozó vizsgálat során. Ez a jogi hiba megalapozza a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését, mivel ezen alapul az Elsőfokú Bíróság azon feltételezése, hogy a jelen ügyben rendelkezésre álltak volna olyan alkalmas alternatív megoldások, amelyek az érintett vállalkozásokra nézve kevésbé terhesek lettek volna.

78 – A megtámadott ítélet 153. pontja.

79 – Lásd e tekintetben ismét csak a jelen indítvány 121. pontját és a 76. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

80 – A vitatott határozat (25), (26), (28) és (30) preambulumbekezdése, a Bizottság első fokon benyújtott ellenkérelmének 64. és 65. pontja; lásd még a megtámadott ítélet 83. pontját.

B – *A fellebbezés második jogalapja: a meghallgatáshoz való jog a közigazgatási eljárásban*

132. A Bizottság a fellebbezés második jogalapjával lényegében azt rója az Elsőfokú Bíróság terhére, hogy jogi hibát vétett a közigazgatási eljárásban érvényesülő meghallgatáshoz való jog vonatkozásában. Emellett azt állítja, hogy a Bíróság *ultra petita* hozott határozatot, és újfent arra hivatkozik, hogy a megtámadott ítélet nem tartalmaz megfelelő indokolást.

1. Bevezető kérdés: hatástalan-e a fellebbezés második jogalapja?

133. Az Alrosa álláspontja szerint a Bizottság fellebbezésének második jogalapja hatástalan, mivel az a megtámadott ítélet olyan megállapításait támadja, amelyeket az Elsőfokú Bíróság csak a teljesség kedvéért tett.

134. Igaz, hogy a fellebbező által a megtámadott ítélet tárgyhoz nem tartozó egyik indokával szemben felhozott kifogás nem vezethet az ítélet hatályon kívül helyezéséhez, ezért azt mint hatástalant („inopérant") el kell utasítani. [81] A jelen ügyben azonban nem ez a helyzet.

135. Igaz, hogy az Elsőfokú Bíróság a meghallgatáshoz való jog megsértésével kapcsolatos megállapításait – igen félreérthető módon – úgy jellemezte, hogy azokat a „teljesség kedvéért" fejti ki. [82] Ez azonban nem jelenti azt, hogy pusztán *obiter dicta* megjegyzésekről lenne szó. Ellenkezőleg, ezek a megállapítások az ítélet olyan önálló, második pillérét alkotják, amely alapul szolgált a vitatott határozat megsemmisítéséhez. Ez teljesen világosan kitűnik a megtámadott ítélet 204. pontjából, ahol az Alrosa által a meghallgatáshoz való jog megsértésére alapított kifogást kifejezetten megalapozottnak minősíti. A meghallgatáshoz való joggal kapcsolatos megállapítások esetében ezért olyan érdemi indokokról van szó, melyek a megtámadott ítélet rendelkező részének alapjául szolgálnak.

136. Következésképpen el kell utasítani az Alrosa azon kifogását, mely szerint a fellebbezés második jogalapja hatástalan.

81 – A C-35/92. P. sz., Parlament kontra Frederiksen ügyben 1993. március 18-án hozott ítélet (EBHT 1993., I-991. o.) 31. pontja; a C-122/01. P. sz., T. Port kontra Bizottság ügyben 2003. május 8-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-4261. o.) 17. pontja; a C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P–C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-5425. o.) 148. pontja és a C-443/05. P. sz., Common Market Fertilizers kontra Bizottság ügyben 2007. szeptember 13-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-7209. o.) 137. pontja.

82 – Lásd a megtámadott ítélet 158. és 204. pontját. Az eljárás nyelvén ez úgy szól, hogy ezek a megállapítások „for the sake of completeness" szerepelnek.

2. A második jogalap vizsgálata

a) Az indokolás hiányosságáról (a második jogalap első része)

137. Először is a Bizottság állítása szerint a megtámadott ítélet nem tartalmaz megfelelő indokolást a meghallgatással kapcsolatban megállapított hibák tekintetében. Az Elsőfokú Bíróság az indokolást puszta feltételezéssel helyettesíti. A megtámadott ítélet 201. és 203. pontjában elmulasztja megmagyarázni, miért is nem volt lehetséges az, hogy az Alrosa „érdemben" válaszoljon a betekintésre átadott dokumentumokkal [83] összefüggésben, és hogy a meghallgatáshoz való jogát miért is nem „gyakorolhatta teljes egészében". Emellett semmilyen okozati összefüggést nem bizonyítottak a feltárt szabálytalanság és az eljárás kimenetele, azaz a kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat között.

138. Ezeket az érveket nem találom meggyőzőnek.

139. Egy elsőfokú ítélet indokolása egyes pontokon lehet közvetett is, amennyiben összességében az Elsőfokú Bíróság álláspontja olyan egyértelműen és tisztán kiderül, hogy az lehetővé teszi az érdekelt felek számára, hogy megismerjék az Elsőfokú Bíróság határozatának alapjául szolgáló érveket, és lehetővé teszi a Bíróság számára a felülvizsgálat elvégzését. [84]

140. A jelen ügyben a megtámadott ítéletből kellő világossággal kiderül, hogy az Elsőfokú Bíróság az iratok megküldésének késedelme miatt sértve látta az Alrosa meghallgatáshoz való jogát. Az Elsőfokú Bíróság megállapításai értelmében a Bizottság a harmadik felek észrevételeinek nem bizalmas változatát *„csak* 2006. január 26-án küldte meg [...], vagyis *több mint hat héttel* a[z Alrosa] erre vonatkozó formális kérelme után és *több mint három hónappal* a 2005. október 27-i találkozó után"; az Elsőfokú Bíróság azt is kifogásolta, hogy ezeket az iratokat az Alrosának „a De Beers önálló kötelezettségvállalásával *egyidejűleg* továbbították". [85] Az Elsőfokú Bíróság következtetése szerint így az Alrosa „nem gyakorolhatta teljes egészében" a meghallgatáshoz való jogát. [86]

141. A Bizottság képviselhet az Elsőfokú Bíróságtól eltérő álláspontot. Lehet az az álláspontja, hogy a szóban forgó dokumentumokat nem továbbították megkésve, és hogy azok az Alrosához megfelelő időben eljutottak ahhoz, hogy az érdemben állást tudjon foglalni. Az Elsőfokú Bírósággal ellentétben a Bizottság gondolhatja úgy, hogy az Alrosa

83 – Az átadott dokumentumok az érdekelt harmadik felek által a piaci konzultáció során benyújtott észrevételek és a De Beers önálló kötelezettségvállalásának kivonata (lásd a jelen indítvány 29. pontját).

84 – A 37. lábjegyzetben hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 372. pontja, a 37. lábjegyzetben hivatkozott Bouygues és Bouygues Télécom kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 42. pontja és az 59. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Schneider Electric ügyben hozott ítélet 135. pontja.

85 – A megtámadott ítélet 201. pontja (kiemelés tőlem).

86 – A megtámadott ítélet 203. pontja.

meghallgatáshoz való joga nem sérült, illetve hogy egy esetleges sérelem nem volt kihatással a vitatott határozat tartalmára. Ezzel azonban valójában nem a megtámadott ítélet alaki jogszerűségét vitatja annak hiányos indokolása miatt, hanem az Elsőfokú Bíróság indokolásának megfelelő voltát, és ezzel az ítélet anyagi (tartalmi) jogszerűségét.

142. Önmagában azonban az a körülmény, hogy az Elsőfokú Bíróság tartalmilag más következtetésre jutott, mint a fellebbező, nem tekinthető a megtámadott ítélet indokolása hiányosságának. [87]

143. Ennélfogva az indokolás hiányosságán alapuló kifogást el kell utasítani.

b) A *ne ultra petita* elvéről és a meghallgatáshoz való jogról (a második jogalap második része)

144. A Bizottság további kifogása szerint a megtámadott ítéletben a meghallgatáshoz való jog megsértését teljesen más alapon állapították meg, mint amelyet az Alrosa megsemmisítés iránti keresetében első fokon előterjesztett. Az elsőfokú eljárásban az Alrosa csak azt kifogásolta, hogy a Bizottság nem tájékoztatta őt azon okokról, melyek alapján a piaci konzultációt követően megváltoztatta álláspontját, és nem adott lehetőséget arra, hogy az üggyel kapcsolatos megváltozott értékelésére vonatkozóan állást lehessen foglalni. A meghallgatáshoz való joggal összefüggésben az Elsőfokú Bíróság által döntő fontosságúnak ítélt kérdéseket az Alrosa soha fel sem vetette. A megtámadott ítélet nem az Alrosa által az Elsőfokú Bíróság elé terjesztett kifogásokon alapult, sőt, az ezeket éppenséggel kifejezetten el is utasította. [88]

145. A Bizottság álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság így eljárva *ultra petita* határozott, emellett megsértette a tisztességes eljárás alapelvét.

i. A *ne ultra petita* elve

146. Először is nem vitatott, hogy a megsemmisítési kereset alapján határozni hivatott közösségi bíróság nem terjeszkedhet túl a kereseti kérelmen. [89] Ez az elv a rendelkezési elv kifejeződése, mely szerint a felek határozzák

87 – A 66. lábjegyzetben hivatkozott Wunenburger kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 80. pontja.

88 – A Bizottság a megtámadott ítélet 130. pontjára hivatkozik.

89 – A C-310/97. P. sz., Bizottság kontra AssiDomän Kraft Products és társai ügyben 1999. szeptember 14-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-5363. o.) 52. pontja, a C-239/99. sz., Nachi Europe ügyben 2001. február 15-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-1197. o.) 24. pontja és a C-240/03. P. sz., Comunità montana della Valnerina kontra Bizottság ügyben 2006. január 19-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-731. o.) 43. pontja; lásd még a 46/59. és 47/59. sz., Meroni kontra Főhatóság egyesített ügyekben 1962. december 14-én hozott ítéletet (EBHT 1962., 783. o., 801. o.).

meg a jogvita tárgyát és a bíróság ezen nem terjeszkedhet túl.

147. Úgy tűnik, a Bizottság úgy értelmezi a *ne ultra petita* elvét, hogy a közösségi bíróság csak akkor állapíthatja meg a meghallgatáshoz való jog megsértését, ha a felperes által első fokon előterjesztett érvek megalapozottak.

148. Ez az álláspont azonban túlzottan megszorító. Igaz ugyan, hogy a *ne ultra petita* elve alapján a megsemmisítés nem terjeszkedhet túl a felperes kereseti kérelmén. [90] A bíróság ugyanakkor nincs kötve a felek által kérelmeik alátámasztásaképpen előterjesztett érvekhez, máskülönben esetleg arra kényszerülne, hogy hibás jogi megfontolásokra alapozza határozatát. [91] Amint azt Léger főtanácsnok igen találóan megfogalmazta, a bíróság semmiképpen sincs passzív szerepre kárhoztatva, és nem várható el tőle, hogy pusztán a „felek szócsöve" legyen. [92]

149. A jelen ügyben az Alrosa az első fokon előterjesztett egyik jogalapjával a meghallgatáshoz való jogának megsértését kifogásolta. A Bizottság álláspontjával ellentétben az Elsőfokú Bíróság ezért nem hivatalból állapította meg a meghallgatáshoz való jog megsértését, hanem a felperes kérelmére. Az a körülmény, hogy az Elsőfokú Bíróság e jogalapra vonatkozó határozatát más indokokra alapozta, mint amelyeket az Alrosa előterjesztett, önmagában még nem jelent az elsőfokú eljárás tárgyától való eltérést, és így nem minősül *ultra petita* hozott határozatnak sem. [93]

ii. A tisztességes eljáráshoz való jogról

150. A Bizottság azt is kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság által a meghallgatással kapcsolatban végül megállapított hibák nem képezték vita tárgyát a felek között. Ez szerinte sérti a tisztességes eljárás alapelvét.

151. A tisztességes eljárás biztosítása érdekében az Elsőfokú Bíróságnak többek között tiszteletben kell tartania a jogvita feleinek védelemhez való jogát. A védelemhez való

90 – A 89. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra AssiDomän Kraft Products és társai ügyben hozott ítélet 52. pontja és a 89. lábjegyzetben hivatkozott Comunità montana della Valnerina kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 43. pontja.

91 – A C-470/02. P. sz., UER/M6 és társai ügyben 2004. szeptember 27-én hozott végzés 69. pontja és C-172/05. P. sz., Mancini kontra Bizottság ügyben 2006. június 13-án hozott végzés 41. pontja.

92 – A Léger főtanácsnok által a C-252/96. P. sz., Parlament kontra Gutiérrez de Quijano y Lloréns ügyben 1998. április 2-án előterjesztett indítvány (EBHT 1998., I-7421. o.) 36. pontja.

93 – Lásd ilyen értelemben a 92. lábjegyzetben hivatkozott Parlament kontra Gutiérrez de Quijano y Lloréns ügyben hozott ítélet 34. pontját és a 91. lábjegyzetben hivatkozott UER/M6 és társai ügyben hozott végzés 74. pontját.

jog alapelve a közösségi jog egyik alapelvét jelenti. [94] Ezen alapelvet sértené, ha valamely bírósági határozat olyan tényeken vagy iratokon alapulna, amelyekről a felek vagy a felek valamelyike nem szerezhetett tudomást, és amelyekről ezáltal álláspontjukat sem adhatták elő. [95] Más szóval a védelemhez való jog tiszteletben tartása azt hivatott biztosítani, hogy a felek ne szembesüljenek az Elsőfokú Bíróság részéről váratlan határozatokkal. [96]

152. Természetesen egy váratlan határozat nemcsak akkor fordulhat elő, ha az Elsőfokú Bíróság olyan tényeket vagy bizonyítékokat vesz figyelembe, amelyeket a felek vagy azok valamelyike számára nem volt ismert. A tényeknek az Elsőfokú Bíróság általi értékelése is lehet váratlan a felek számára, ha az Elsőfokú Bíróság olyan tényekre támaszkodik, melyeket a felek ismertek ugyan, de mint olyanokat a bírósági eljárásban sohasem vitattak meg. [97]

153. Jelen ügyben ez a helyzet az Alrosának továbbított egyes dokumentumok tekintetében. Nem vitatott a dokumentumok rendelkezésre bocsátásának időpontja. Az ügy irataiból világosan kiderül, hogy a dokumentumoknak a jelen ügyben az Elsőfokú Bíróság által kifogásolt késedelmes rendelkezésre bocsátását, [98] egyik fél sem vetette fel az elsőfokú eljárás írásbeli szakaszában. Ezt a problémát a tárgyaláson sem vitatták meg a Bizottság állítása szerint, amit az Alrosa sem vitatott. A probléma nem képezte tárgyát az Elsőfokú Bíróság által feltett írásbeli kérdéseknek sem, és az Elsőfokú Bíróság azt sem tartotta szükségesnek, hogy a probléma megvitatása érdekében újból megnyissa a szóbeli szakaszt. [99]

154. A Bizottság egyébként, mint alperes, nem volt köteles, hogy a teljesség kedvéért saját kezdeményezésére észrevételeket tegyen e kérdéssel kapcsolatban. Ez annál is inkább igaz, minthogy az első fokon lefolytatott gyorsított eljárás különös kötelezettségeket ró a felekre, mind beadványaik terjedelmére, mind az eljárási határidők betartására vonatkozóan. [100]

155. Ilyen körülmények között váratlan határozat volt az, hogy az Elsőfokú Bíróság a meghallgatással kapcsolatos hibát éppen arra

94 – A 234/84. sz., Belgium kontra Bizottság ügyben 1986. július 10-én hozott ítélet (EBHT 1986., 2263. o.) 16. pontja; a C-32/95. P. sz., Bizottság kontra Lisrestal és társai ügyben 1996. október 24-én hozott ítélet (EBHT 1996., I-5373. o.) 21. pontja; a C-44/06. P. sz. Gerlach-ügyben 2007. március 8-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-2071. o.) 38. pontja és a C-439/05. P. és C-454/05. P. sz., Land Oberösterreich és Ausztria kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. szeptember 13-án hozott ítéletet (EBHT 2007., I-7141. o.) 36. pontja; a bírósági eljárásokban érvényesülő védelemhez való jog tiszteletben tartása tekintetében lásd a C-199/99. P. sz., Corus UK kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-11177. o.) 19. pontját.

95 – A 42/59. és 49/59. sz., Snupat kontra Főhatóság egyesített ügyekben 1961. március 22-én hozott ítélet (EBHT 1961., 101., 156. o.), a C-480/99. P. sz., Plant és társai kontra Bizottság és South Wales Small Mines ügyben 2002. január 10-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-265. o.) 24. pontja és a C-199/99. P. sz., Corus UK kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-11177. o.) 19. pontja.

96 – Lásd ilyen értelemben az 59. lábjegyzetben hivatkozott PKK és KNK kontra Tanács ügyben 2006. szeptember 27-én előterjesztett indítványom 67. pontját.

97 – A 91. lábjegyzetben hivatkozott UER/M6 végzés 74. pontjából is következik, hogy az elsőfokú ítéletnek nem lehet az alapja egy „nouvelle thèse inspirée par le Tribunal".

98 – Lásd e tekintetben ismét a megtámadott ítélet 201. pontját és a jelen indítvány 140. pontját.

99 – Az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzatának 62. cikke.

100 – Lásd az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzatának 76a. cikkét, valamint a 41. lábjegyzetben hivatkozott Royal Philips Electronics kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 205. pontját.

alapozta, hogy a Bizottság a dokumentumokat késve továbbította. A védelemhez való jog megsértésének, és ezáltal eljárásjogi hibának minősül az, hogy az Elsőfokú Bíróság az ítélet meghozatala előtt nem adott lehetőséget a Bizottságnak arra, hogy e kérdésre vonatkozóan kifejtse álláspontját.

156. A Bizottság erre alapított kifogása ezért megalapozott. Mivel nem lehet kizárni, hogy ha a kései továbbítás kérdését az elsőfokú eljárásban megvitatják a Bizottság olyan érveket terjesztett volna elő, melyek az Elsőfokú Bíróságot eltérő következtetésre vezethették volna, ez az eljárási hiba megalapozza az ítélet hatályon kívül helyezését.

c) A meghallgatással kapcsolatos esetleges hibáknak a Bizottság határozatára gyakorolt hatásáról (a második jogalap negyedik része)

157. A Bizottság azt is kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság jogi hibát vétett, amikor elmulasztotta bemutatni, hogy az Alrosa meghallgatáshoz való jogának esetleges megsértése milyen hatást gyakorolt a vitatott határozatra.

158. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint eljárásjogi hiba csak akkor indokolja a Bizottság határozatának megsemmisítését, ha a közigazgatási eljárás ezen eljárási hiba hiányában más eredményhez vezetett volna. [101] Más szóval nem lehet kizárni, hogy az eljárási hiba hatást gyakorolt a Bizottság határozatának tartalmára, azaz a határozat más tartalommal rendelkezhetett volna. [102]

159. Az Elsőfokú Bíróság a jelen ügyben megállapította a meghallgatással kapcsolatos hibát, egyúttal azonban kifejtette, hogy „nem állapítható meg egyértelműen, hogy ez a szabálytalanság mennyiben érinthette a Bizottság határozatát”. [103]

160. Ez a félreérthető szóhasználat – első ránézésre legalábbis – azt a gyanút keltheti, hogy a jelen ügyben az Elsőfokú Bíróság anélkül helyezett hatályon kívül eljárási hiba miatt egy határozatot, hogy előtte kellően mérlegelte volna azt, hogy ez az eljárási hiba bármilyen hatást gyakorolhatott-e a határozat tartalmára.

101 – A 30/78. sz., Distillers kontra Bizottság ügyben 1980. július 10-én hozott ítélet (EBHT 1980., 2229. o.) 26. pontja, a C-301/87. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 1990. február 14-én hozott ítéletének (EBHT 1990., I-307. o.) 31. pontja; hasonló értelemben lásd a 37. lábjegyzetben hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 73. pontját és a C-308/04. P. sz., SGL Carbon kontra Bizottság ügyben 2006. június 29-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-5977. o.) 98. pontját.

102 – A 209/78–215/78. és 218/78. sz., Landewyck és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1980. október 29-én hozott ítélet (EBHT 1980., 3125. o.) 47. pontja és a 150/84. sz., Bernardi kontra Parlament ügyben 1986. április 23-án hozott ítélet (EBHT 1986., 1375. o.) 28. pontja.

103 – A megtámadott ítélet 203. pontja.

161. Jobban megvizsgálva ugyanakkor ez a szóhasználat az Elsőfokú Bíróság azon meggyőződését tükrözi, *hogy* a meghallgatáshoz való jog megsértése befolyásolhatta a közigazgatási eljárás eredményét. Csak e hatás konkrét *mértéke* nem állapítható meg egyértelműen az Elsőfokú Bíróság szerint.

162. Az Elsőfokú Bíróság ezért – a félreérthető szóhasználat ellenére is – még a határozatok eljárási hiba miatti megsemmisítésére vonatkozó jogi követelmények keretei között van. Az ilyen megsemmisítés ugyanis nem annak pontos mértékén múlik, hogy az eljárási hiba mennyiben befolyásolta a határozat tartalmát.

163. Amennyiben az Elsőfokú Bíróság által megállapított eljárási hiba a meghallgatáshoz való joggal összefüggésben áll fenn, egyébként is nehezen állapítható meg, hogy ez milyen mértékben befolyásolta a Bizottság határozatának tartalmát. Nem kizárható ki teljes mértékben az, hogy megfelelő meghallgatás esetén is ugyanolyan tartalmú határozat született volna.

164. A meghallgatás célja az, hogy a feleknek lehetőségük legyen állást foglalni, és ezáltal befolyást gyakorolni a Bizottság döntéshozatali folyamatának tartalmára. Éppen ezért már annak puszta lehetősége is megalapozza a határozat megsemmisítését, hogy a meghallgatáshoz való jog sérelme befolyásolhatta a határozat tartalmát.

165. A második jogalap negyedik része ezért megalapozatlan.

d) Az Alrosa meghallgatáshoz való jogának terjedelméről (a második jogalap harmadik része)

166. A Bizottság végül azt állítja, hogy a jelen ügyben az Elsőfokú Bíróság tévesen értelmezte az Alrosa meghallgatáshoz való jogának terjedelmét.

i. Előzetes észrevétel

167. Az Európai Unió Alapjogi Chartája[104] 41. cikkének (2) bekezdése értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy az őt

104 – Az Európai Unió Alapjogi Chartáját először 2000. december 7-én, Nizzában (HL 2000. C 364., 1. o.), majd még egyszer 2007. december 12-én, Strasbourgban (HL 2007. C 303., 1. o.) hirdették ki ünnepélyesen.

hátrányosan érintő egyedi intézkedések meghozatala előtt meghallgassák. Ezt az alapjogot az 1/2003 rendelet értelmezése és alkalmazása során is tiszteletben kell tartani. [105]

168. A meghallgatáshoz való jog egyúttal a védelemhez való jog része, amelynek tiszteletben tartása minden olyan eljárásban, amely valamely személyre nézve hátrányos intézkedéshez vezethet, a közösségi jog egyik alapelve. [106]

169. A kartelleljárásban a meghallgatáshoz való jogot többek között az 1/2003 rendelet 27. cikke, illetve a 773/2004 végrehajtási rendelet 10. és 15. cikke bontja ki.

105 – Az 1/2003 rendelet (37) preambulumbekezdése. Ugyan az Alapjogi Charta még nem fejt ki az elsődleges joggal összehasonlítható kógens joghatást, a jog megismerési forrásaként azonban megvilágítja a közösségi jogrend által biztosított alapvető jogokat, különösen amennyiben egy közösségi jogi aktus kifejezetten hivatkozik rá; lásd a C-540/03. sz., Parlament kontra Tanács („családegyesítés") ügyben 2006. június 27-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-5769. o.) 38. pontját és az ügyben 2005. szeptember 5-én előterjesztett indítványom 108. pontját.

106 – Lásd a 94. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot; kifejezetten a versenyjogi eljárásban védelemhez való jog tiszteletben tartása tekintetében például a 374/87. sz., Orkem kontra Bizottság ügyben 1989. október 18-án hozott ítélet (EBHT 1989., 3283. o.) 32. pontját és a C-534/07. P. sz., Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 3-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-7415. o.) 26. pontját.

ii. A Bizottság kifogása

170. A Bizottság lényegében azt rója az Elsőfokú Bíróság terhére, hogy tévesen minősítette az Alrosát „érintett vállalkozásnak".

171. Az Elsőfokú Bíróság kifejti, hogy ugyan az EK 82. cikk szerinti eljárásban csak a De Beers lehet „érintett vállalkozás", az Alrosa mégsem tekinthető pusztán „érdekelt harmadik félnek". [107] Ennek indokául az Elsőfokú Bíróság utal arra, ahogyan a Bizottság a De Beers és az Alrosa közötti megállapodással kapcsolatos két eljárást lefolytatta. [108] Példák segítségével hangsúlyozza, hogy az EK 81. és EK 82. cikk szerinti párhuzamos eljárásokat „mind a Bizottság, mind az Alrosa és a De Beers lényegében mindig egy eljárásként kezelte". [109] Ilyen körülmények között jut az Elsőfokú Bíróság arra a megállapításra, hogy az Alrosa tekintetében „el kellett volna ismerni az eljárás egészére nézve az 1/2003 rendelet értelmében az »érintett vállalkozás« részére biztosított jogokat", még akkor is, ha az Alrosa az EK 82. cikken alapuló eljárásban szigorúan véve nem is felelt meg e követelménynek. [110]

172. Ez az érvelés nem meggyőző.

107 – A megtámadott ítélet 176. és 177. pontja.
108 – A megtámadott ítélet 178. pontja.
109 – A megtámadott ítélet 186. pontja.
110 – A megtámadott ítélet 187. pontja.

173. A meghallgatáshoz való jog jogszabályi meghatározása során a közösségi jogalkotó az 1/2003 rendelet 27. cikkében és a 773/2004 végrehajtási rendelet 10. és 15. cikkében tudatosan alakított ki fokozatokat a kartelleljárásban így vagy úgy megjelenő felek között. A közigazgatási eljárás feleinek (más szóval az „érintett vállalkozásoknak") a jogai szélesebbek, mint a harmadik felek jogai, akik ugyan az eljárás kimenetelében érdekeltek, de maguk nem lesznek a Bizottság által elfogadandó határozat címzettjei.

174. Nem vitatott, hogy a jelen ügyben a Bizottság két párhuzamos közigazgatási eljárást folytatott, egyet az EK 81. cikk és egyet az EK 82. cikk alapján. Az előbbi eljárásban az Alrosa, mint a bejelentett megállapodás egyik szerződő fele, a De Beershez hasonlóan az érintett vállalkozás helyzetében volt. Az utóbbi eljárásban ellenben ez a minősítés csak a De Beerst illette meg, mint feltételezett erőfölényben lévő vállalkozást, az Alrosát azonban nem.

175. Az EK 82. cikk szerinti eljárásban, amelyet a vitatott határozat zárt le, az Alrosát ezért csak az érdekelt harmadik feleket megillető jogok illették meg.

176. Az Alrosa számára csak akkor kellene – az Elsőfokú Bíróság kifejezésével élve – „az eljárás egészére nézve" elismerni az érintett vállalkozásokat megillető jogokat, ha bebizonyosodna, hogy a Bizottság a jelen ügyben önkényesen, bármilyen objektív indok nélkül indított két eljárást ugyanazon tényekre vonatkozóan. [111]

177. Az Elsőfokú Bíróság azonban nem állapította meg, hogy a Bizottság a jelen ügyben ily módon visszaélt volna hatáskörével. Erre nem is utal semmi. Ellenkezőleg, a két elkülönített közigazgatási eljárás lefolytatását objektív módon indokolja eltérő anyagi jogi jogalapjuk: az EK 81. cikk (EGT-Megállapodás, 53. cikk) egyrészről, az EK 82. cikk (EGT-Megállapodás, 54. cikk) másrészről. Az EK 82. cikk (EGT-Megállapodás, 54. cikk) tekintetében csak a De Beers mint feltételezett erőfölénnyel rendelkező vállalkozás lehet a kifogásközlés és a Bizottság eljárást befejező határozatának címzettje.

178. Az Elsőfokú Bíróság ezért jogi hibát vétett, amikor azzal a feltevéssel élt, hogy az Alrosát az EK 82. cikk szerinti eljárásban érintett vállalkozásként kell kezelni.

179. Az Alrosa azt veti fel, hogy a vitatott határozat gyakorlati hatásai megegyeznek egy

111 – A megtámadott ítélet 187. pontja.

az 1/2003 rendelet 7. cikke alapján elfogadható, neki címzett tilalmat elrendelő határozat hatásaival, minthogy a jövőre nézve kizárja, hogy kereskedelmi kapcsolatot tartson fenn a De Beersszel.

180. E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a vitatott határozat rendelkező része egyedül a De Beersnek szól, és az Alrosától való vásárlásokról történő önkéntes lemondását nyilvánítja kötelezővé. Az Alrosa által felvetett, a jövőbeli üzleti kapcsolatokra gyakorolt hatások legfeljebb *közvetetten* adódnak a vitatott határozatból. A kötelezettségvállalásokra vonatkozó határozatok ilyen *járulékos hatásai* azonban éppenséggel nem az érintett vállalkozások (felek) viszonylatában jellemzőek, hanem az érdekelt harmadik felek viszonylatában.

181. Az Alrosa álláspontjával ellentétben ez a vállalkozás azért sem tekinthető az EK 82. cikkel összefüggésben érintett vállalkozásnak, mert a Bizottság korábban elutasította a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalását. A közös kötelezettségvállalást elutasítására nem az itt releváns EK 82. cikk szerinti eljárásban, hanem az EK 81. cikk szerinti párhuzamos eljárásban került sor. Ennek megfelelően a közös kötelezettségvállalás elutasítása nem tárgya a vitatott határozatnak, amelyet az EK 82. cikk szerinti eljárásban hoztak, a közös kötelezettségvállalás mindössze egy olyan tényező volt, melyet a Bizottságnak figyelembe kellett vennie, amikor az arányosságot az Alrosa mint érdekelt harmadik fél érdekei szempontjából vizsgálta.

182. Az Elsőfokú Bíróság ezért jogi hibát vétett, amikor az Alrosát érintett vállalkozásként kezelte. E jogi hiba egyébként kihatással van a megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság által tett további megállapításokra is, egészen a vitatott határozat megsemmisítéséig.[112] Így ezen alapul az Elsőfokú Bíróság azon álláspontja is, mely szerint a Bizottságnak biztosítania kellett volna az iratbetekintést az Alrosa számára.[113] Az iratbetekintés joga csak az eljárásban érintett feleket illeti meg (az 1/2003 rendelet 27. cikke (2) bekezdésének második mondata), és azzal csak a kifogásközlésről szóló értesítés után lehet élni (a 773/2004 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének második mondata). Mivel az Alrosa az itt releváns EK 82. cikk szerinti eljárásban nem, csak az EK 81. cikk szerinti párhuzamos eljárásban volt fél, nem illette meg az iratbetekintés joga a vitatott határozat elfogadását megelőzően.

183. Ilyen körülmények között a fellebbezés második jogalapjának harmadik része megalapozott, és a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését indokolja.

112 – A megtámadott ítélet 197–203. pontja.
113 – A megtámadott ítélet 197. pontja.

C – *Közbenső eredmény*

184. Még ha a Bizottság egyes kifogásai megalapozatlanok is, összességében meg kell állapítani, hogy a fellebbezésnek helyt kell adni, ami az ítéletet teljes egészében történő hatályon kívül helyezéséhez vezet.

VI – Az Alrosa által első fokon benyújtott kereset értékelése

185. Alapokmánya 61. cikkének (1) bekezdése értelmében az ügyet maga a Bíróság is érdemben eldöntheti, ha a per állása ezt megengedi.

186. Ez a helyzet a jelen üggyel. Valamennyi olyan ténybeli és jogkérdést, amely az Alrosa keresetére vonatkozó határozat meghozatalához szükséges már megvitattak az elsőfokú eljárásban az Elsőfokú Bíróság előtt, és a feleknek lehetőségük volt ezek tekintetében érveiket ütköztetni. Ezért nem szükséges az ügynek az Elsőfokú Bíróság elé történő visszautalása, maga a Bíróság dönthet az Alrosa által a vitatott határozat megsemmisítése érdekében benyújtott keresetről.

A – *A vitatott határozat alaki jogszerűsége (első jogalap)*

187. Az első fokon felvetett első jogalapjával az Alrosa a meghallgatáshoz való jogának megsértését veti fel.

1. Az Alrosa meghallgatáshoz való joga

188. Ellenkérelmében a Bizottság megkérdőjelezni látszik azt, hogy az Alrosának a jelen ügyben egyáltalán joga lenne a meghallgatáshoz.

189. Az ilyen álláspont minden jogszerűséget nélkülözne.

190. Igaz ugyan, hogy az Alrosa, amint már említettem, [114] nem volt fél („érintett vállalkozás") az itt vizsgált EK 82. cikk szerinti eljárásban. Ennek ellenére vitathatatlan, hogy az Alrosának jogos érdeke fűződött az eljárás kimeneteléhez. Ez az érdek abból a körülményből fakad, hogy az Alrosa egy vélhetőleg erőfölénnyel rendelkező vállalkozás lehetséges szerződéses partnere volt. Egy ilyen szerződéses partnert kérelmére a Bizottságnak meg kell hallgatnia, mielőtt a kötelezettségvállalásra vonatkozó olyan határozatot fogadhatna el, amely révén az erőfölénnyel rendelkező vállalkozás és szerződéses partnere közötti minden értékesítési kapcsolat megszüntetése kötelezővé válik.

192. Ugyanakkor az is világos, hogy az Alrosa mint érdekelt harmadik fél kevésbé széleskörű jogokkal rendelkezik, mint egy „érintett vállalkozás", azaz egy az 1/2003 rendelet 9. cikkének (1) bekezdése és 27. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében vett fél. Így különösen az Alrosa nem jogosult a kifogásközlés vagy más hasonló dokumentum megküldésére, sem pedig iratbetekintésre (lásd az 1/2003 rendelet 27. cikkének (2) bekezdését valamint a 773/2004 rendelet 10. cikkének (1) és (2) bekezdését, illetve 15. cikkének (1) bekezdését.

2. Az Alrosa meghallgatáshoz való jogának tárgya

191. Jelen jogvita szempontjából nem szükséges eldönteni azt, hogy az Alrosát mint érdekelt harmadik felet meg kellett-e hallgatni az 1/2003 rendelet 27. cikke (3) bekezdésének második mondata alapján. [115] Az ítélkezési gyakorlatban ugyanis tisztázott, hogy a meghallgatáshoz való alapvető jogot akkor is biztosítani kell, ha nincs szabályozás az adott eljárásra vonatkozóan. [116] Mivel a kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat az Alrosa számára hátrányos egyedi intézkedést jelent, kérelmére az Alrosát mindenképpen meg kellett volna hallgatni. Emellett szól a jogalkotó értékelése is, amelyet az 1/2003 rendelet 27. cikkének (4) bekezdésében juttatott kifejezésre.

193. A felek között elsősorban az vitatott, hogy az Alrosa meghallgatáshoz való joga mire vonatkozik.

194. Az Alrosa felvilágosítást kér arról, hogy miért utasították el a De Beersszel közösen benyújtott kötelezettségvállalásukat, és erre vonatkozóan észrevételekkel kíván élni.

195. A De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalását azonban nem az EK 82. cikk szerinti eljárásban, hanem az azzal

114 – Lásd a jelen indítvány fenti 174. és 175. pontját.

115 – Az 1/2003 rendelet 27. cikke harmadik bekezdésének rendszertani helye az első bekezdést követően arra utal, hogy az csak a rendelet 7., 8., 23. cikke és 24. cikkének (2) bekezdése alapján elfogadott határozatokra alkalmazandó.

116 – Lásd még a 106. lábjegyzetben hivatkozott ítéleteket.

párhuzamosan folytatott EK 81. cikk szerinti eljárásban nyújtották be. Következésképpen nem képezi tárgyát a vitatott határozatnak, ez utóbbiban arra nem is hivatkoznak, a Bizottság csak az ügy versenyjogi értékelése céljából foglalkozik vele. A vitatott határozatnak ugyanakkor csak a De Beers önálló kötelezettségvállalása volt a tárgya, amelyet a Bizottság kötelezővé nyilvánított.

196. Ennek megfelelően az Alrosát csak a De Beers önálló kötelezettségvállalásával és a Bizottság azon szándékával összefüggésben hallgatták meg, hogy az utóbbit kötelezővé nyilvánítja. Végeredményben ezen önálló kötelezettségvállalásból adódtak az Alrosát érintő állítólagos hátrányok: a nyersgyémánttal összefüggésben mindennemű kereskedelmi kapcsolat megszüntetése.

197. Mindez azonban semmiképpen sem jelenti azt, hogy a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása nem rendelkezett semmilyen relevanciával, amikor az Alrosát meghallgatták a vitatott határozat meghozatalát megelőzően.

198. Annak érdekében ugyanis, hogy az Alrosához hasonló érdekelt harmadik felek számára az érdemi állásfoglalás lehetősége biztosított legyen, a Bizottságnak – legalább nagyvonalakban – tájékoztatást kell adnia az általa tervezett határozat tartalmáról. Ez nem csak a kötelezővé nyilvánítani kívánt kötelezettségvállalások lényegi tartalmára vonatkozó információkat jelent, hanem azon legfontosabb indokokra vonatkozó tájékoztatást is, amelyek alapján a Bizottság e kötelezettségvállalások elfogadása mellett döntött.

199. A jelen ügyben a Bizottságnak ezért tájékoztatnia kellett volna az Alrosát a De Beers önálló kötelezettségvállalásának lényegi tartalmáról – ami a nyersgyémánt Alrosától történő beszerzésének fokozatos leépítése és 2009-től e beszerzés teljes beszüntetése volt –, emellett közölnie kellett volna azon legfontosabb indokokat, amelyek alapján ezen önálló kötelezettségvállalást kötelezővé kívánta nyilvánítani.

200. Az is nyilvánvaló, hogy a Bizottságnak azt is meg kellett volna magyaráznia, hogy a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása, amelyet korábban megkapott, nem elégségesek az általa azonosított versenyjogi probléma megoldásához. Az Alrosa ugyanis csak így kerülhetett volna olyan helyzetbe, hogy érdemben nyilatkozni tudjon a tervezett határozat arányosságával kapcsolatban saját gazdasági érdekei vonatkozásában. E nézőpontból az Alrosának igaza van, amikor kifejti, hogy a vitatott határozat szoros kapcsolatban áll a közös kötelezettségvállalás Bizottság általi korábbi elutasításával.

201. Ilyen háttér mellett az alábbiakban azt kell megvizsgálni, hogy a Bizottság eleget tett-e az Alrosa meghallgatáshoz való jogának.

3. Az Alrosa meghallgatáshoz való joga nem sérült

202. Az Alrosa azt állítja, hogy a Bizottság nem tájékoztatta a tényállásra vonatkozóan megváltozott értékeléséről, amelyre végül a vitatott határozatban a közös kötelezettségvállalás elutasítását és a De Beers önálló kötelezettségvállalásának elfogadását alapozta. Az Alrosa emellett nem kapott lehetőséget arra, hogy a Bizottság tényállással kapcsolatos megváltozott értékelésére vonatkozóan érdemben észrevételt tegyen.

203. Amint azonban az az Elsőfokú Bíróság által megállapított tényállásból kitűnik, [117] a Bizottság a De Beerst és az Alrosát egy találkozó alkalmával már 2005. október 27-én tájékoztatta a piaci vizsgálat eredményéről. Ezzel egyidőben a Bizottság a piaci konzultáció eredményének fényében felhívta mindkét vállalkozást, hogy 2005 novemberének végéig nyújtsanak be újabb közös kötelezettségvállalást a köztük lévő kereskedelmi kapcsolat 2009-től kezdődő teljes megszüntetésére.

117 – A megtámadott ítélet 21. pontja; lásd még a jelen indítvány 27. pontját.

204. Az Alrosa már ezáltal is tájékoztatva volt arról, hogy a Bizottság a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalását már nem tartotta elégségesnek az általa azonosított versenyjogi problémák megoldására. Emellett az Alrosa e találkozótól fogva azt is tudta, hogy a Bizottság az Alrosa és a De Beers közötti üzleti kapcsolat fenntartását oly módon, ahogyan az a bejelentett szerződésben, illetve ahogy az a közös kötelezettségvállalásban szerepelt, (már) nem tartja elfogadhatónak, és hogy a Bizottság csak olyan kötelezettségvállalás elfogadására volt kész, amely a két vállalkozás kereskedelmi kapcsolatának teljes megszüntetését tartalmazza.

205. Szem előtt tartva azt, hogy az Alrosa mint a párhuzamosan folyó EK 81. cikk szerinti eljárásban ügyfél jól ismerte a piaci körülményeket és az eljárás hátterét, már a Bizottság ilyen szóbeli közléseinek elegendőnek kellett lenniük ahhoz, hogy lehetővé tegyék, hogy az Alrosa érdemben kifejtse álláspontját egyrészt saját üzleti érdekeire vonatkozóan, másrészt a De Beersszel fennálló kereskedelmi kapcsolata teljes megszüntetésének – általa vitatott – arányosságára vonatkozóan. Az Alrosa mint érdekelt harmadik fél mindenesetre nem volt jogosult arra, hogy írásbeli tájékoztatást kapjon, még kevésbé, hogy olyan dokumentumot, amely a kifogásközléshez hasonló.

206. Az Alrosának tehát a 2005. október 27-i találkozó óta lehetősége volt, hogy a De Beersszel fennálló kereskedelmi

kapcsolatának teljes megszüntetésére vonatkozó álláspontját ténylegesen képviselje.

207. Ezzel a lehetőséggel az Alrosa élt is. Az ügy irataiból kitűnik, hogy a vállalkozás 2005. december 6-i levelével tájékoztatta álláspontjáról a Bizottság versenykérdésekkel foglalkozó tagját. [118] Emellett 2006. február 6-i levelével az Alrosa állást foglalt a De Beers önálló kötelezettségvállalásáról és a piaci konzultáció keretében harmadik felek által benyújtott észrevételekkel kapcsolatban is. [119]

208. Az Alrosa mint érdekelt harmadik fél nem kaphatott ennél több lehetőséget álláspontjának kifejtésére.

209. Ennélfogva az Alrosa azon kifogását, mely szerint megsértették a meghallgatáshoz való jogát mint megalapozatlant el kell utasítani

210. Csak a teljesség kedvéért kell kitérni arra, hogy az érdekelt harmadik felek meghallgatáshoz való joga nem terjed ki arra, hogy a Bizottságnak a határozat meghozatalát megelőzően új kötelezettségvállalást nyújthassanak be. Csak az 1/2003 rendelet 9. cikkének (1) bekezdése értelmében vett érdekelt vállalkozások nyújthatnak be ténylegesen kötelezettségvállalást. [120] Az a körülmény, hogy – például időhiány miatt – nem volt lehetséges, hogy az Alrosa „a De Beersszel együtt újabb közös kötelezettségvállalást ajánljon fel” [121] ezért nem jelentheti azt, hogy sérült volna a meghallgatáshoz való jog. Az Elsőfokú Bíróság ezt tévesen állapítja meg a megtámadott ítélet 201. pontjában, és az Alrosa is, amikor csatlakozik az Elsőfokú Bíróság álláspontjához.

B – *A vitatott határozat anyagi jogszerűsége (második és harmadik jogalap)*

211. A vitatott határozat anyagi jogszerűsége két további jogalap tárgya, amelyekkel az Alrosa első fokon az EK 82. cikk megsértését, az 1/2003 rendelet 9. cikkének megsértését, valamint a szerződési szabadság és az arányosság alapelveinek megsértését veti fel.

118 – Ezt a dokumentumot az Alrosa maga nyújtotta be az Elsőfokú Bírósághoz az első fokon benyújtott keresetlevél 14. mellékleteként.

119 – A megtámadott ítélet 24. pontja; lásd még a jelen indítvány 30. pontját.

120 – Lásd még e tekintetben a jelen indítvány 214–216. pontját.

121 – A megtámadott ítélet 201. pontja.

1. Az 1/2003 rendelet 9. cikkének megsértéséről (második jogalap)

212. Az első fokon felvetett második jogalapjával az Alrosa azt állítja, hogy az 1/2003 rendelet 9. cikke nem biztosít megfelelő jogalapot a vitatott határozatnak. E tekintetben az Alrosa e rendelkezés megszorító értelmezését veszi alapul. Egyrészt az Alrosa szerint a Bizottság csak közös kötelezettségvállalást fogadhatott volna el a De Beerstől és Alrosától, másrészt a kötelezettségvállalásra vonatkozó határozatnak határidőt kellett volna tartalmaznia.

213. Sem az egyik, sem a másik érv nem alapos.

a) A kötelezettségvállalás benyújtásához való jog az 1/2003 rendelet alapján

214. Az 1/2003 rendelet 9. cikke értelmében vett kötelezettségvállalásokat csak az „érintett vállalkozások" nyújthatnak be. Amint már szó volt róla, [122] ezek csak az adott kartelleljárás ügyfelei. A jelen ügyben szereplőhöz hasonló EK 82. cikk szerinti eljárásban ezért csak a feltételezett erőfölénnyel rendelkező vállalkozás [123] jöhet szóba, mint érintett vállalkozás. Csak ez a vállalkozás nyújthat be joghatályosan kötelezettségvállalást.

215. A Bizottság ezért az EK 82. cikk szerinti eljárásban elfogadhatta a De Beers, a feltételezett erőfölénnyel rendelkező vállalkozás önálló kötelezettségvállalását is, és azt az 1/2003 rendelet 9. cikkének (1) bekezdése alapján kötelezővé nyilváníthatta. [124] Semmiképpen sem volt arra korlátozva, hogy a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalását fogadja el. Sőt, közös kötelezettségvállalás benyújtására eleve csak a párhuzamos EK 81. cikk szerinti eljárásban volt lehetőség.

216. Igaz, hogy elképzelhető lett volna, hogy a Bizottság ebben a párhuzamosan folyó EK 81. cikk szerinti eljárásban további erőfeszítéseket tesz arra, hogy mindkét vállalkozással – a De Beersszel és az Alrosával – közösen találjon megoldást az általa azonosított versenyjogi problémára. Annak megítélése azonban, hogy ezt az utat vagy az EK 82. cikk szerinti eljárásban elfogadott önálló kötelezettségvállalás útját kellett-e választani nem jogkérdés, hanem célszerűségi kérdés,

122 – Lásd a jelen indítvány fenti 174. és 175. pontját.

123 – Több vállalkozás együtt is rendelkezhet erőfölénnyel (ún. kollektív erőfölény).

124 – Lásd ilyen értelemben a megtámadott ítélet 89. és 90. pontját.

amelynek megítélése nem feladata a közösségi bíróságnak.

b) A kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat érvényességének határidőhöz kötéséről

217. Ami a kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat érvényességének időtartamát illeti, a Bizottság az 1/2003 rendelet 9. cikkének (1) bekezdése alapján nem köteles azt határidőhöz kötni. Az 1/2003 rendeletre vonatkozó bizottsági javaslattól [125] eltérően a 9. cikk (1) bekezdése nem rendelkezik kifejezetten arról, hogy a határozatra vonatkozóan határidőt kellene tűzni. [126]

218. Amennyiben egy a De Beershez hasonló vállalkozás erőfölényének megszűnése rövidvagy középtávon nem várható, úgy a kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat határidőhöz kötésének nem is volna sok értelme.

219. Azonban az érintett vállalkozások és harmadik felek akkor sem védtelenek, ha a kötelezettségvállalásra vonatkozó határozat nem tartalmaz határidőt. Az 1/2003 rendelet 9. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján ugyanis a tényleges körülmények alapvető megváltozása az eljárás újraindításához vezethet. Ilyen alapvető változásnak volna tekinthető például az, ha a piaci körülmények időközben oly módon változnak, hogy a korábban erőfölénnyel rendelkező vállalkozás elveszti vezető szerepét a piacon.

220. A megfelelő ügyintézés alapelve [127] alapján a Bizottság köteles haladéktalanul megvizsgálni minden olyan megfelelően alátámasztott jelzést, amely a tényleges körülmények alapvető megváltozására utal, és köteles dönteni az eljárás újraindításáról.

c) Közbenső eredmény

221. Minthogy nem áll meg a 1/2003 rendelet 9. cikkének megszorító értelmezése, amint azt az Alrosa felveti, az első fokon felvetett második jogalap megalapozatlan.

125 – A Bizottság által 2000. szeptember 27-én benyújtott, a Szerződés 81. és 82. cikkében szereplő versenyszabályok végrehajtására vonatkozó és a 1017/68/EGK rendelet, a 2988/74/EGK rendelet és a 3975/87/EGK rendelet módosításáról szóló tanácsi rendelet javaslat („A Szerződés 81. és 82. cikkének végrehajtási rendelete") (COM (2000) 582 végleges, közzétéve: HL C 365. E., 284. o.); lásd különösen e javaslat 9. cikke (1) bekezdésének második mondatát.

126 – Lásd a megtámadott ítélet 91. pontját.

127 – A megfelelő ügyintézéshez való jog megjelenik az Európai Unió Alapjog Chartájában, amelyre az 1/2003 rendelet (37) preambulumbekezdése hivatkozik.

2. Az EK 82. cikk, az 1/2003 rendelet 9. cikkének, valamint a szerződési szabadság és az arányosság alapelveinek megsértése (harmadik jogalap)

222. Az első fokon felvetett harmadik jogalapjával az Alrosa azt állítja, hogy a vitatott határozat alapjául szolgáló „abszolút és akár végleges tilalom arra vonatkozóan, hogy a De Beers közvetlenül vagy közvetve nyersgyémántot vegyen az Alrosától", ellentétes az EK 82. cikkel és az 1/2003 rendelet 9. cikkével a szerződési szabadság és az arányosság alapelveivel összefüggésben.

223. E jogalapot először a szerződési szabadság szempontjából indokolt megvizsgálni, majd ezt követően az arányosság szempontjából.

a) A szerződési szabadságról (a harmadik jogalap első fele)

224. Az Alrosa azt állítja, hogy a vitatott határozat nem alapulhat az EK 82. cikken és az 1/2003 rendelet 9. cikkén, mivel ellentétes a szerződési szabadság alapelvével. A Bizottság *de facto* bojkottot rendelt el az Alrosával szemben.

225. A szerződési szabadság a közösségi jog általános elvei közé tartozik. Nem más, mint a személyek cselekvési szabadságának kifejeződése. Az alapelvi szintű védelemben részesülő vállalkozás szabadságával [128] elválaszthatatlanul összefonódik. [129] Olyan közösségben, amely elkötelezett a szabad versenyen alapuló nyitott piacgazdaság mellett, [130] a szerződési szabadság garantálása elengedhetetlen. A Bíróság ítélkezési gyakorlata is elismeri, hogy a gazdasági szereplőket megilleti a szerződési szabadság. [131]

226. A versenyjogi határozatok elfogadása során a Bizottságnak figyelemmel kell lennie a szerződési szabadságra, illetve a vállalkozás szabadságára. [132]

128 – Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 16. cikke.

129 – Jacobs főtanácsnok a C-7/97. sz. Bronner-ügyben 1998. május 28-án előterjesztett indítványában (EBHT 1998., I-7791. o.) 56. pontjában ezt a következőképpen fogalmazta meg: „[A] kereskedelmi partnerek megválasztására és a tulajdonról való szabad rendelkezésre vonatkozó jog a tagállamok jogrendjeiben általánosan elismert, nem egy esetben alkotmányos szintű alapelvet jelent. Az ilyen jogok korlátozása alapos indokolást igényel."

130 – Az EK 4. cikk (1) bekezdése és az EK 98. cikk; lásd még e tekintetben a C-198/01. sz. CIF-ügyben 2003. szeptember 9-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-8055. o.) 47. pontját.

131 – A C-518/06. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2009. április 28-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-3491. o.) 66. pontja; lásd még a C-215/96. és C-216/96. sz., Bagnasco és társai egyesített ügyekben 1999. január 21-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-135. o.) 45. és 46. pontját és a C-277/05. sz., Société thermale d'Eugénie-les-Bains ügyben 2007. július 18-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-6415. o.) 21. pontját.

132 – Lásd ilyen értelemben a T-24/90. sz., Automec kontra Bizottság ügyben 1992. szeptember 18-án hozott ítélet (EBHT 1992., II-2223. o.) 51–53. pontját és – a vállalkozás szabadsága tekintetében – a T-41/96. sz., Bayer kontra Bizottság ügyben 2000. október 26-án hozott ítélet (EBHT 2000., II-3383. o.) 180. pontja.

227. A szerződési szabadság ugyanakkor nem csak a szerződések megkötésének szabadságát jelenti (pozitív szerződési szabadság), hanem a szerződések meg nem kötésének szabadságát is (negatív szerződési szabadság).

228. A Bizottságnak felajánlott egyoldalú kötelezettségvállalásával a De Beers negatív szerződési szabadságával élt. A vállalkozás a jövőre nézve *önként* lemondott arról, hogy az Alrosával szerződést kössön.

229. E lemondás önkéntes voltán nem változtat az a körülmény sem, hogy a De Beers kötelezettségvállalását egy folyamatban lévő kartelleljárásban azzal a céllal terjesztette elő, hogy elkerüljön egy tilalmat elrendelő – és egyben az erőfölényének megállapítását tartalmazó – határozatot. Egy kartelleljárás puszta bejelentése vagy lefolytatása a Bizottság részéről egy tilalmat elrendelő határozat meghozataláig és egy esetleges pénzbírság kiszabásáig nem jogellenes, hanem teljesen jogszerű eszköz, amellyel a Bizottság a versenytorzulások megelőzésére vonatkozó törvényes célkitűzést követ. [133]

230. Ugyan az Alrosa ily módon elveszítette a jövőre nézve remélt szerződéses partnerét, ez a veszteség azonban azon kockázat része, amelyet az Alrosának ugyanúgy viselnie kell, mint egy nyitott piacgazdaság minden más gazdasági szereplőjének. Ez nem jelenti az Alrosa szerződési szabadságának sérelmét. [134]

231. A Bizottság azzal sem sértette a szerződési szabadságot, hogy kötelezővé nyilvánította a De Beers önálló kötelezettségvállalását, és ezzel együtt az Alrosával való jövőbeli üzleti kapcsolatáról való lemondását. A vitatott határozattal mindössze pontosította a szerződési szabadság azon korlátait, amelyek az EK-Szerződés és az EGT-Megállapodás közvetlenül alkalmazandó versenyjogi előírásaiból minden versenyszereplőre egyaránt kötelezőek. A vállalkozások (pozitív) szerződési szabadsága ugyanis véget ér az EK 81. cikk (EGT-Megállapodás, 53. cikk) értelmében vett versenykorlátozó célú vagy ilyen következménnyel járó szerződés megkötésénél, vagy ha egy vállalkozás szerződés révén

133 – Lásd hasonló értelemben a 23. lábjegyzetben hivatkozott Cementbouw-ügyben előterjesztett indítványom 71. pontját.

134 – A jelen ügyben semmi nem utal arra, hogy fennállna valamiféle szerződéskötési kötelezettség, amely alapján a De Beers továbbra is köteles lenne az Alrosától bizonyos mennyiségű nyersgyémánt átvételére. Csak a teljesség kedvéért utalok rá, hogy a tárgyaláson a felek között felmerült az ún. „essential facilities doktrina" a De Beers értékesítési hálózatával összefüggésben. Amint azonban maga az Alrosa elismerte, egy ilyen értékesítési hálózat nem tekinthető annyira életbevágóan fontosnak, hogy az nélkülözhetetlen eszközt (*essential facility*) jelentene, amelyhez a De Beersnek szükségszerűen hozzáférést kellene biztosítania a piac többi résztvevője számára. Még ha egy önálló értékesítési rendszer kialakítása az Alrosa számára nem is volna gazdaságos, a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében nem állna fenn szerződéskötési kötelezettség a De Beers oldalán (a 128. lábjegyzetben hivatkozott Bronner-ügyben hozott ítélet 41–46. pontja, különösen 45. pontja; az „essential facilities doktrina" tekintetében lásd még a 23. lábjegyzetben hivatkozott „Magill"-ügyben hozott ítélet 49–57. pontját és a C-418/01. sz. IMS Health ügyben 2004. április 29-én hozott ítéletet (EBHT 2004., I-5039. o.).

visszaél az EK 82. cikk (EGT-Megállapodás, 54. cikk) értelmében vett erőfölényével.

232. Az Alrosa azt veti fel, hogy a Bizottság határozatával nem visszaélésszerű magatartás ellen, hanem nyilvánvalóan jogszerű magatartás ellen lépett fel. Egy termék puszta megvásárlása vagy eladása, még ha ezt erőfölénnyel rendelkező vállalkozás teszi is, mint olyan nem lehet visszaélésszerű, kivéve, ha az ügylet tisztességtelen feltételeken alapul. Álláspontjának alátámasztásául az Alrosa hivatkozik ítélkezési gyakorlatra, így különösen a Langnese-Iglo kontra Bizottság ítéletre, [135] mely szerint a kizárólagos beszerzési szerződések nem tekinthetőek egyszer és mindenkorra tiltottnak.

233. Ez az érvelés ugyanakkor nem helytálló. Az Alrosa figyelmen kívül hagyja, hogy a De Beers esetében nem egyszerűen a nyersgyémántpiac egyik vásárlójáról van szó, hanem egyúttal ugyanazon piacon a világ legnagyobb termelőjéről is. A bejelentett megállapodással célzott, az Alrosa és a De Beers közötti kereskedelmi kapcsolat ezért nem vertikális, hanem horizontális természetű, azaz versenytársak közötti lett volna. Ez döntő különbség a Langnese-Iglo ügyhöz képest, amelyben vertikális kizárólagos beszerzési szerződésekről volt szó. [136]

234. Mint fentebb már említettem, nem felel meg a szokásos versenymagatartásnak az, hogy egy vállalkozás rendszeresen felvásárolja legnagyobb versenytársának termelését – vagy legalábbis annak jelentős részét –, különösen ha erőfölénnyel rendelkezik a piacon. [137] Ezt egyébként kérdésre válaszolva a tárgyaláson az Alrosa is elismerte.

235. A jelen ügyben mindehhez járul még a De Beers ismert múltbeli szerepe, mint „piacirányító", illetve korábbi törekvései, hogy a gyémántpiaci termelést ellenőrzése alá vonja. [138] E körülményekre tekintettel semmi esetre sem volt ésszerűtlen a Bizottság részéről annak feltételezése, hogy az Alrosa és a De Beers közötti további kereskedelmi kapcsolat a De Beers erőfölénnyel való visszaéléséhez vezethet. E versenyre nézve fennálló veszély kiküszöbölése érdekében a Bizottság jogosult

135 – Az Alrosa különösen az Elsőfokú Bíróság által a T-7/93. sz., Langnese-Iglo kontra Bizottság ügyben 1995. június 8-án hozott ítélet (EBHT 1995., II-1533. o.) 206–207. pontjára hivatkozik, amelyet megerősített a Bíróság által a C-279/95. P. sz., Langnese-Iglo kontra Bizottság ügyben 1998. október 1-jén hozott ítélet (EBHT 1998., I-5609. o.) 74. pontja.

136 – A 134. lábjegyzetben hivatkozott T-7/93. sz., Langnese-Iglo kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 4. és 5. pontja.

137 – Lásd a jelen indítvány 119–122. pontját.

138 – A vitatott határozat (25), (26), (28) és (30) preambulumbekezdése, a Bizottság első fokon benyújtott ellenkérelmének 64. és 65. pontja; lásd még a megtámadott ítélet 83. pontját.

volt kötelezővé nyilvánítani a De Beers önálló kötelezettségvállalását, amely e kereskedelmi kapcsolat teljes megszüntetését tartalmazta.

236. Emellett az Alrosa azt állítja, hogy a határozat elzárja a piac legnagyobb vevőjétől. Az Alrosa szerint a Bizottságnak legalább a De Beersnek történő *ad hoc* értékesítéseket engedélyeznie kellett volna, például a legtöbbet ajánló vevőnek történő értékesítések formájában. Már korábban bemutattam, hogy ezen érvek egyike sem megalapozott. [139]

237. Az Alrosa emellett aggodalmát fejezi ki, hogy a De Beers mint vevő nélkül megszűnik számára annak biztonsága, hogy nyersgyémántját gazdasági szempontból vonzó áron lesz képes értékesíteni. A megmaradó vevők tárgyalási pozíciója megerősödik, így csak alacsonyabb árakat lehet elérni, ami a verseny torzulását eredményezné az Alrosa kárára.

238. A nyitott piacgazdaságban azonban minden gazdasági szereplőnek magának kell viselnie a termékének értékesítésével kapcsolatos kockázatot. Amennyiben egy vállalkozás számára lehetséges volna egy az EK 82. cikk szempontjából aggályos kereskedelmi kapcsolat fenntartása, ez azt jelentené, hogy végső soron a versenytől védenénk a versenytársakat, és az érintett vállalkozások érdekeit előnyben részesítenénk a torzulásmentes versenyhez fűződő közérdekkel szemben (az EK 3. cikk (1) bekezdésének g) pontja). Az európai versenyjog céljának azonban a verseny, és nem a versenytársak védelmének kell lennie, mivel ebből közvetve a fogyasztók és a köz is előnyben részesül. [140]

239. Az, hogy az Alrosának a korábbiaknál intenzívebb ártárgyalásokat kell folytatnia a nyersgyémánt piacán megmaradt vevőkkel, nem a kisebb, hanem éppen a nagyobb verseny jele. Amint a Bizottság emellett kifejti, és ezt nem vitatták, a piacon nagyszámú, viszonylag kis vevő van, ezeknek a tárgyalási pozícióját nem szabad túlbecsülni.

240. Az Alrosa végül azt állítja, hogy a vitatott határozat hátrányos hatással lesz a versenyre, mivel a termelés jelentős visszaesését okozhatja az, ha az Alrosa nem talál vevőt nyersgyémántjaira. Amint azonban a Bizottság joggal veti ellen, ez a forgatókönyv valószínűtlen, ha a kiskereskedelmi piacon változatlan kereslettel számolunk. Az Alrosa maga nem terjesztett elő semmilyen érvet, amely a kiskereskedelmi piacon csökkenő keresletre utalna.

139 – Lásd a jelen indítvány 119–123. és 128–130. pontját.

140 – Lásd e tekintetben a C-8/08. sz., T-Mobile Netherlands és társai ügyben 2009. február 19-én előterjesztett indítványom (2009. június 4-én hozott ítélet, EBHT 2009., I-4529. o.) 71. pontját.

241. Összességében meg kell állapítani, hogy a vitatott határozat nem sérti a szerződési szabadság elvét. Az első fokon felvetett harmadik jogalap első része ezért megalapozatlan.

245. Egyrészt emlékeztetni kell arra, hogy annak vizsgálata, hogy egy kötelezettségvállalás alkalmas és szükséges-e a Bizottság által az 1/2003 rendelet 9. cikke alapján meghozandó határozathoz, összetett gazdasági kérdések értékelését igényli, amely tekintetében a Bizottság mérlegelési jogkörrel rendelkezik. [141]

b) Az arányosságról (a harmadik jogalap második fele)

246. E mérlegelési jogkör keretében a Bizottságnak a jelen ügyben arról kellett döntenie, hogy egyrészt a bejelentett megállapodás felvet-e versenyjogi aggályokat, másrészt hogy a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása figyelembe vehető-e, mint a De Beers önálló kötelezettségvállalásához képest kevésbé korlátozó eszköz.

242. Az Alrosa azt állítja, hogy a vitatott határozat nem alapulhat az EK 82. cikken és az 1/2003 rendelet 9. cikkén, mivel sérti az arányosság elvét.

243. Az Alrosa lényegében azt állítja, hogy két okból sem szükséges annak teljes tilalma, hogy a De Beers az Alrosától vegyen nyersgyémántot. Egyrészt a bejelentett megállapodás az Alrosa termelésének nem több mint 50%-át tartotta fenn a De Beers számára. Másrészt a Bizottságnak rendelkezésére állt a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása formájában egy olyan alternatív megoldás, amely kevésbé korlátozó, mint a teljes értékesítési tilalom.

247. Amint már szó volt róla, [142] a közösségi bíróság hatáskörrel rendelkezik a Bizottság ilyen határozat anyagi jogszerűségének vizsgálatára a tények valószerűsége és a nyilvánvaló mérlegelési hiba szempontjából. Ennek során nem csupán a hivatkozott bizonyítékok tárgyi valószerűségét, megbízhatóságát és következetességét kell vizsgálnia, hanem azt is ellenőriznie kell, hogy a bizonyítékok tartalmazzák-e az adott összetett helyzet értékeléséhez figyelembe veendő összes adatot, valamint hogy e bizonyítékok alátámasztják-e a belőlük levont következtetéseket.

244. Ezek az érvek nem alapozzák meg vitatott határozat megsemmisítését.

141 – Lásd a jelen indítvány 70–75. pontját.
142 – Lásd a jelen indítvány 77. pontját.

248. A jelen ügyben csak az vitatott, hogy a Bizottság által megállapított tények alátámasztják-e a belőlük levont következtetéseket, nevezetesen egyrészt azt, hogy a bejelentett megállapodás versenyjogi aggályokat vetett fel az EK 82. cikkel összefüggésben, másrészt azt, hogy a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása figyelembe vehető-e mint a De Beers önálló kötelezettségvállalásához képest kevésbé korlátozó eszköz.

i. A versenyjogi problémák fennállása

249. Ami először is a versenyjogi problémák fennállását illeti, az Alrosa igen szűkszavúan csak arra utalt, hogy a múltban az erőfölénynyel rendelkező vállalkozásokkal fennálló, a bejelentett megállapodásban szereplőhöz hasonló nagyságrendű (az Alrosa össztermelésének mintegy 50%-át érintő) kizárólagos kereskedelmi viszonyokat versenyjogi szempontból problémamentesnek ítélték.

250. A jelen ügyben szükségtelen megvizsgálni azt, hogy az Alrosa ezen bővebben ki nem fejtett megállapítása helytálló-e. A jelen ügyet ugyanis egy sor különlegesség jellemzi.

251. Egyrészt az Alrosa éves gyémánttermelésének mintegy 50%-a, amely a De Beersszel kötendő bejelentett megállapodás tárgyát képezte, az akkoriban exportra szánt teljes termelési mennyiséget jelentette.[143] Másrészt a De Beers nem az Alrosa termékeinek akármilyen vevője, hanem a nyersgyémánttermelés világszintű piacvezetője, azaz az Alrosa egy versenytársa, amely emellett a Bizottság előzetes értékelése szerint erőfölénnyel rendelkezett.[144] Harmadrészt a Bizottság megállapításai szerint több jel utalt arra, hogy a bejelentett megállapodás lehetővé tenné a De Beers számára, hogy „piacirányítóként" a gyémántpiaci termelést ellenőrzése alá vonja.[145]

252. Ilyen körülmények között nem kifogásolható a Bizottság azon következtetése, hogy a bejelentett megállapodás versenyjogi aggályokat vet fel az EK 82. cikkel való összeegyeztethetősége szempontjából. A Bizottság okkal feltételezhette, hogy ez a megállapodás a De Beers erőfölénnyel való visszaéléséhez vezethet.

143 – A megtámadott ítélet 13. pontja.

144 – A megtámadott ítélet 9. és 14. pontja; a vitatott határozat (23)–(27) preambulumbekezdése.

145 – A vitatott határozat (28) és (30) preambulumbekezdése.

ii. A De Beers önálló kötelezettségvállalásának alkalmas és szükséges voltáról

253. Ami a De Beers kötelezővé nyilvánított, az Alrosával fennálló kereskedelmi kapcsolat teljes megszüntetését tartalmazó önálló kötelezettségvállalásának alkalmas és szükséges voltát illeti, az alábbiak állapíthatóak meg.

254. Igaz, hogy a Bizottságnak rendelkezésére állt a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása formájában egy olyan alternatív megoldás, amely kevésbé korlátozó. A Bizottság egyúttal köteles is volt megvizsgálni, hogy e közös kötelezettségvállalás ugyanolyan alkalmas-e az általa azonosított versenyjogi problémák megoldására, mint a De Beers nyilvánvalóan jóval messzebb menő önálló kötelezettségvállalása. E vizsgálat céljából a Bizottság egy piaci konzultációra támaszkodott, és annak eredményét – még ha meglehetősen tömören is – dokumentálta a vitatott határozatban. [146]

255. A piaci konzultáció Bizottság által megállapított eredményeit [147] ugyan a közigazgatási eljárásban az Alrosa kritikával illette, az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott keresetében azonban nem. A közösségi bíróság előtt az Alrosa először a fellebbezési eljárásban vetette fel, hogy a 21 érdekelt harmadik fél által benyújtott észrevételek nem relevánsak. [148] Az ilyen eljárás nem elfogadható, mivel a fellebbezési eljárásban a jogvita tárgya nem terjeszthető ki az elsőfokú eljáráshoz képest új jogalapokkal (a Bíróság eljárási szabályzat 118. cikkével együtt olvasott 42. cikkének 2. §-a). [149] Ezért az alábbiakban a Bizottság által a piaci konzultáció eredményei tekintetében tett megállapításokból kell kiindulni, amelyeket az Alrosa az Elsőfokú Bíróság előtt nem vitatott megfelelő időben.

256. Az érdekelt harmadik felek által a piaci konzultáció során benyújtott észrevételekben az az aggodalom fogalmazódott meg, hogy a már hosszú ideje fennálló kereskedelmi kapcsolat lehetővé teheti a De Beers számára, hogy megakadályozza az Alrosát a független versenytárssá válásban. [150] Az érdekelt harmadik felek döntő többsége emellett azon az állásponton volt, hogy a De Beers és az Alrosa között semmilyen kereskedelmi kapcsolatnak nem lenne szabad fennállnia. [151]

146 – A vitatott határozat (41) és (42) preambulumbekezdése.

147 – Lásd a vitatott határozat (41) preambulumbekezdését.

148 – Az Alrosa fellebbezési ellenkérelmének 67. és 77. pontja, valamint viszonválaszának 17. pontja. Az Alrosa különösen azt kritizálja, hogy az érdekelt harmadik felek által benyújtott negatív észrevételek egy egységes szabványválaszon alapultak és nem vetettek fel egyetlen, a jelen eljárás szempontjából releváns versenyjogi kérdést sem.

149 – A C-136/92. P. sz., Bizottság kontra Brazzelli Lualdi és társai ügyben 1994. június 1-jén hozott ítélet (EBHT 1994., I-1981. o.) 59. pontja; a 36. lábjegyzetben hivatkozott Storck kontra OHMI ügyben hozott ítélet 45. pontja; az 59. lábjegyzetben hivatkozott PKK és KNK kontra Tanács ügyben hozott ítélet 61. pontja és a 64. lábjegyzetben hivatkozott France Télécom kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 60. pontja.

150 – A vitatott határozat (41) preambulumbekezdésének második francia bekezdése.

151 – A vitatott határozat (41) preambulumbekezdésének harmadik francia bekezdése.

257. Ilyen körülmények között nem kifogásolható a Bizottság következtetése, mely szerint a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása, amely alapján, ugyan korlátozott mennyiségben, továbbra is lehetséges volna az Alrosa általi eladás a De Beersnek, nem volt alkalmas a Bizottság által azonosított versenyjogi problémák megoldására. Semmi esetre sem kifogásolható annak feltételezése, hogy a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalása nem ugyanolyan mértékben alkalmas az EK 82. cikkel összefüggésben felmerült versenyjogi aggályok eloszlatására, mint a De Beers önálló kötelezettségvállalása.

258. Az Atomec kontra Bizottság ügytől [152] eltérően, amelyre az Alrosa többször hivatkozik, a jelen ügyben tehát nem volt több egyenértékű megoldási lehetőség a Bizottság által azonosított versenyjogi problémára. Következésképpen az Atomec kontra Bizottság ügyben hozott ítélet nem alkalmazható a jelen ügyre.

259. Összességében meg kell állapítani, hogy a De Beers és az Alrosa közös kötelezettségvállalásának ismerete sem akadályozhatta a Bizottságot abban, hogy a De Beers messzebb menő önálló kötelezettségvállalását nyilvánítsa kötelezővé.

152 – A 131. lábjegyzetben hivatkozott Automec kontra Bizottság ügyben hozott ítélet, különösen annak 52. pontja.

iii. A szűkebb értelemben vett arányosságról

260. Az Alrosa még arra is hivatkozik, hogy az érdekeit aránytalanul hátrányosan érinti az, ha a De Beers részére történő bármilyen értékesítés tilos. Teljes mértékben, és esetleg korlátlan időre megfosztanák azon szabadságától, hogy akkori legjelentősebb ügyfelével szerződést kössön.

261. Ez az érv átfedésben van a második jogalap első részével, amely a szerződési szabadsággal kapcsolatos. Az azzal összefüggésben kifejtett indokok [153] alapján el kell utasítani.

iv. Az Alrosa állítólagos hátrányos megkülönböztetéséről

262. Végül az Alrosa azt állítja, hogy a vitatott határozat önkényes, és a vállalkozást hátrányosan megkülönbözteti a többi szállítóhoz képest, akik továbbra is eladhatnak nyersgyémántot a De Beersnek, anélkül hogy az Alrosával versenyezniük kellene.

153 – Lásd a jelen indítvány 224–241. pontját.

263. Az Alrosa nem mutatta be megfelelően azt, hogy más termelők egyáltalán értékesítenek-e említésre méltó mennyiségben a De Beersnek. Ennek bemutatása ugyanakkor szükséges lett volna, figyelemmel arra, hogy a versenytársak közötti értékesítés általában nem felel meg a szokásos versenymagatartásnak. [154]

264. Még azt feltételezve is, hogy ilyen értékesítésekre sor kerül, a vitatott határozat nem különbözteti meg hátrányosan az Alrosát a többi termelőhöz képest.

265. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében az egyenlő bánásmód elve ugyanis azt követeli meg, hogy az összehasonlítható helyzeteket ne kezeljék eltérő módon, és hogy a különböző helyzeteket ne kezeljék egyenlő módon, hacsak ez a bánásmód objektíve nem igazolt. [155]

266. A jelen ügyben az Alrosa és a világpiacon tevékenykedő egyéb nyersgyémánttermelők nem feltétlenül vannak összehasonlítható helyzetben. Az Elsőfokú Bíróság megállapításai szerint [156] az Alrosa a világszintű gyémántüzlet második számú szereplője, és hosszú távú értékesítési megállapodást kíván kötni a De Beersszel, az első számú szereplővel. A De Beers és az Alrosa közötti értékesítési kapcsolat már e két vállalkozás kiemelkedő piaci jelentősége miatt is eltérően értékelendő, mint a De Beers és egy másik, egyértelműen kisebb nyersgyémánttermelő közötti hosszú távú értékesítési megállapodás.

267. Emellett a bejelentett megállapodás az Alrosa és a De Beers között évtizedek óta fennálló kizárólagos értékesítési kapcsolat fenntartását jelentené, amit a De Beers arra használhatna, hogy biztosítsa „piacirányító" szerepét, és ellenőrzése alá vonja a gyémántpiaci termelést. [157] Ez a történeti háttér is megkülönbözteti az Alrosa helyzetét a piac többi termelőjétől.

268. Következésképpen nem áll fenn az egyenlő bánásmód általános elvének és a hátrányos megkülönböztetés tilalma általános elvének sérelme. Az Alrosa állításával szemben a vitatott határozat nem tekinthető önkényesnek sem, az objektív megfontolásokon alapul, amelyeknek a hátterében többek

154 – Lásd a jelen indítvány 119–122. és 234. pontját.

155 – A C-344/04. sz., IATA és ELFAA ügyben 2006. január 10-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-403. o.) 95. pontja, a C-303/05. sz. Advocaten voor de Wereld ügyben 2007. május 3-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-3633. o.) 55. pontja és az 50. lábjegyzetben hivatkozott S.P.C.M. és társai ügyben hozott ítélet 74. pontja.

156 – A megtámadott ítélet 8. és 9. pontja; lásd még a jelen indítvány 14. és 15. pontját.

157 – A vitatott határozat (25), (26), (28) és (30) preambulumbekezdése, a Bizottság első fokon benyújtott ellenkérelmének 64. és 65. pontja; lásd még a megtámadott ítélet 83. pontját.

között a Bizottság által lefolytatott piaci konzultáció eredményei állnak.

269. Csak a teljesség kedvéért fűzöm hozzá, hogy a vitatott határozat nem tekinthető valamiféle biankó felhatalmazásnak a De Beers számára az Alrosától eltérő termelőktől történő nyersgyémántvásárlás tekintetében. A De Beers és más termelők közötti értékesítési kapcsolatokat, az adott egyedi ügy körülményeire figyelemmel, értelemszerűen az EK 81. cikk és az EK 82. cikk, valamint az EGT-Megállapodás 53. cikke és 54. cikke alapján kell megítélni.

v. Közbenső eredmény

270. Összességében az első fokon felvetett harmadik jogalap második része megalapozatlan.

C – *Közbenső eredmény*

271. Mivel az Alrosa által első fokon felvetett egyetlen jogalap sem vezetett sikerre, az általa a vitatott határozat ellen benyújtott keresetet el kell utasítani.

VII – A költségekről

272. Eljárási szabályzata 122. cikkének (1) bekezdése értelmében a Bíróság határoz a költségekről, amennyiben a fellebbezés megalapozott, és a Bíróság maga hoz a jogvita kapcsán végleges határozatot.

273. A Bíróság eljárási szabályzatának 118. cikkével együtt olvasott 69. cikke (2) bekezdése értelmében a pervesztes felet kell kötelezni a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Mivel a Bizottság kérte az Alrosa kötelezését a költségek viselésére, és ez utóbbi mindkét fokon pervesztes lett, kötelezni kell mindkét eljárás költségeinek viselésére.

VIII – Végkövetkeztetések

274. Mindezen megfontolások alapján azt javaslom, hogy a Bíróság a következőképpen határozzon:

1) Az Elsőfokú Bíróság által a T-170/06. sz., Alrosa kontra Bizottság ügyben 2007. július 11-én hozott ítéletet helyezze hatályon kívül.

2) A keresetet, amellyel az Alrosa Company Ltd a Bizottság 2006. február 22-i 2006/520/EK határozatának megsemmisítését kérte, utasítsa el.

3) Az Alrosa Company Ltd-t kötelezze mindkét eljárás költségeinek viselésére.